

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

“Det är ingen chef som kommer säga emot barnkonventionen...”

En kvalitativ studie om socialarbetares resonemang kring barns rättigheter i
relation till det praktiska handlingsutrymmet

Hanan Hassan & Nor Söderberg
Kandidatuppsats
Socionomprogrammet HT 2020
Handledare: Mikael Sandgren

Abstract

Authors: Hanan Hassan & Nor Söderberg

Title: “No manager will go against the Convention on the Rights of the Child” - A qualitative study on social workers reasoning about children's rights in relation to their discretion.

Supervisor: Mikael Sandgren

Assessor: Annika Capelan Köhler

The purpose of the study was to understand how social workers reason about the Convention on the Rights of the Child in relation to the scope for action within the Social Services. The study was based on three questions, how do social workers reason about children's right to have their voice heard in their work, how do social workers reason about children's right to receive information in their work and how do social workers reason about making decisions about the child's best interests based on the Convention on the Rights of the Child in their work. We have performed a qualitative method in the form of interviews to analyze and answer our questions. We have analyzed our material based on our theoretical starting points, accounts and discretion. What we came to realize during the study was that social workers reason differently about the Convention on the Rights of the Child depending on which section in the social services they work in. The results showed that social workers who had close contact with children and social workers who worked in social assistance, reason differently when it comes to applying children's rights practically. The social workers who worked at the social assistance experienced more difficulties in terms of children receiving information and children being allowed to speak as they had less contact with the children in general. The results have also shown that social workers believe that the Convention on the Rights of the Child as a new Swedish law has mostly increased their discretion when they have to make decisions in various matters. The interviewees express that they are able to grant more support when basing the decisions on the articles of the Convention on the Rights of the Child. The study concludes that the Convention on the Rights of the Child as a new Swedish law overall has increased the social workers' discretion.

Keywords: convention on the rights of the child, social workers, discretion, accounts.

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till våra socialarbetare, intervjupersoner, som ställde upp och gjorde vår studie möjlig att genomföra, trots den rådande situationen i Sverige med Covid-19 pandemin.

Vi vill även tacka vår handledare Mikael Sandgren för sitt enorma stöd under studiens gång som har bidragit med inspiration och reflektioner kring vårt arbete.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	S.5
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	S.5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	S.7
1.3 ARBETSFÖRDELNING	S.7
1.4 DISPOSITION	S.8
2. BAKGRUND	S.9
2.1 BARNKONVENTIONEN	S.9
2.2 FÖRBEREDELSE FÖR TILLÄMPNING AV BARNKONVENTIONEN	S.9
2.3 OLIKA ARTIKLAR UR BARNKONVENTIONEN	S.10
3. KUNSKAPSLÄGE	S.11
3.1 SÖKPROCEDUR	S.11
3.2 INFÖRLIVANDET AV BARNKONVENTIONEN	S.11
3.3 REGLERING VS REALITET	S.12
3.4 BARNETS BÄSTA I DET PRAKTISKA SOCIALA ARBETET	S.12
3.5 BARNETS RÄTT ATT KOMMA TILL TALS	S.13
3.6 BARNETS RÄTT ATT FÅ INFORMATION	S.14
3.7 SOCIALARBETARENS HANDLINGSUTRYMME I ARBETET MED BARN	S.15
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	S.17
4.1 HANDLINGSUTRYMME	S.17
4.2 ACCOUNTS	S.18
4.2.1 OLIKA FORMER AV ACCOUNTS	S.18
4.2.2 URSÄKTER	S.19
4.2.3 RÄTTFÄRDIGANDEN	S.20
4.3 HANDLINGSUTRYMME OCH ACCOUNTS	S.20
5. METOD	S.21
5.1 VAL AV METOD	S.21
5.2 INTERVJUGUIDE	S.21
5.3 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER	S.22
5.4 URVAL	S.24
5.5 BEARBETNING OCH ANALYS	S.25
5.6 FÖRKUNSKAP	S.26
5.7 METODENS TILLFÖRLITLIGHET	S.26
5.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	S.28
6. RESULTAT OCH ANALYS	S.31
6.1 SOCIALARBETARENS HANDLINGSUTRYMME	S.31
6.2 ACCOUNTS KOPPLAT TILL PRAKTISK TILLÄMPNING AV BARNKONVENTIONEN	S.34
6.3 BARNETS RÄTT ATT FÅ INFORMATION	S.36
6.4 BARNETS RÄTT ATT KOMMA TILL TALS	S.38
6.5 BARNETS BÄSTA	S.40
7. AVSLUTANDE DISKUSSION	S.42
8. REFERENSLISTA	S.45
9. BILAGOR	

- 9.1 INFORMATIONSBLAD
- 9.2 SAMTYCKESBLANKETT
- 9.3 INTERVJUGUIDE

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Tidigare har barnkonventionen varit utgångspunkt för arbetet för barnets bästa inom socialtjänsten, men i och med att barnkonvention har inkorporerats och blivit ny lagstiftning i Sverige har den blivit tvingande för socialarbetare att följa (Unicef 2018). Inkorporeringen av barnkonventionen syftar till att fungera som en grundsats för att bedömningar kring barn ska ske mer rättsbaserat än tidigare och i enlighet med den internationella bedömningen av barns rättigheter (Regeringskansliet 2020).

Inkorporeringen innebär i princip att rättstillämpare måste beakta fler och nya lagar i sitt arbete med barn och familjer samt att kraven har ökat. I princip innebär barnkonventionen som lag högre status samt större ansvar för statliga befogenheter. Som socialarbetare behöver man tillämpa diverse rättigheter som konventionen innefattar (Unicef 2018). Inkorporeringen har medfört att avsnitt ur konventionen har börjat ingå i lagtexter som bland annat Socialtjänstlagen (SoL) vilket har inneburit kraftigare ställning när det gäller barn. Inkorporeringen kan se ut på olika sätt och om vi iakttar välfärdsstaten i Norden, som Norge och Finland, kan vi fastställa att sättet som inkorporeringen sker på inte är avgörande för resultatet, men att resultatet baseras på hur landet arbetar med och för konventionen (Leviner 2018). Efter att inkorporeringen av barnkonventionen i Norge inträffade har implementeringen gällande barns rätt att uttrycka sina åsikter utvecklats på så sätt att åldersgränsen för barn i alla mål har ändrats från att barn behöver vara 12 år till att de nu kan vara 7 år (Löfberg 2017).

I förhållande till barnkonventionen så finns det ett stort handlingsutrymme och utifrån den problematiken finns det olika punkter som är intressanta utifrån den forskning som har bedrivits. Handlingsutrymmet kan analyseras ur olika perspektiv och utifrån olika följder av olika artiklar i barnkonventionen. I exempelvis studien "Incorporation of the United Nations Convention on the rights of the Child in law: A Comparative Review" (2013) har Lundy, Kilkelly & Byrne gjort en undersökning kring vilka tillvägagångssätt som är mest praktiska och effektiva under verkställning av barnkonventionen som lag. Författarna åsyftar att det inte enbart finns ett korrekt eller mest effektivt och praktiskt tillvägagångssätt att gå efter. Varje stat behöver se efter sitt egna handlingsätt vilket innebär att stater inrättar varierande system för genomförandet som är effektiva och applicerbara. Det här på grund av att man behöver förhålla sig till de förutsättningar som finns inom varje land. I artikeln "Barns rätt till delaktighet vid beslutsprocesser inom den sociala barnvården. Vad betyder

barnkonventionen och den rättsliga utformningen för tillämpningen i praktiken?” (2020) har socialarbetare enligt Larsson och Hultman ett stort handlingsutrymme för att kunna utföra sitt arbete.

I forskningsdiskussioner har framhållits varit viktigt att ta hänsyn till diverse faktorer under implementering av barnkonventionen. I “Implementing Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child in Child Protection Decision-Making: a Critical Analysis of the Challenges and Opportunities for Social Work” (2017) menar Paul Mccafferty på att socialarbetare upplever svårigheter att implementera och tolka artikel 12 i barnkonventionen, som talar om barns rätt till delaktighet i beslutprocesser. Delaktighet innefattar barns rätt att få information och barns rätt att göra sin röst hörd under alla ärenden som rör barnet. En uppfattning är att det finns brist på vägledning från konventionen. Dels under bedömningen kring vad som är barnets bästa i ett ärende samt under bedömning kring barnets mognad. Monica Larsson och Elin Hultman (2020) menar att socialarbetare under utredningar inom socialtjänsten ansvarar för att barnets rätt till delaktighet, alltså rätt till att få information och uttrycka sina upplevelser under beslut ska tas hänsyn till. Om inte barnets rätt till delaktighet under ärenden uppfylls menar artikelförfattarna att barns rättigheter i allmänhet inte uppfylls. Barnets rätt till delaktighet är komplicerat i praktiken och det kan finnas oklarheter vad gäller tillvägagångssätt avseende hur barns delaktighet ska utföras inom det sociala arbetet. För att det praktiska arbetet ska vara fungerande krävs det att den enskilde socialarbetaren har utrymme att göra egna tolkningar och därefter ge sin bedömning.

I artikeln “Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning och praktik – barns bästa och barns rätt att uttrycka sina åsikter vid vårdnadstvister” (2020) undersöker författarna Rejmer och Bergman implementeringen av barnkonventionens två sakartiklar, artikel 3 som berör barnets bästa och artikel 12 som berör delaktighet. Det undersöks i föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge samt dess praktiska tillämpning i det sociala arbetet. I studien framgår det att barn inte har en självrådande rättighet att uttala sig i frågor som rör barnet själv vid beslutstaganden och handläggning av vårdnadstvister. Barn har i studien uppvisat att de önskar få information om vad som sker i deras ärenden under rättsprocessen, samt information som rör deras individuella livssituation. Det är en rättighet som barn har enligt barnkonventionens 12 artikel och som bör tillgodoses i det sociala arbetet. Ytterligare i den svenska rapporten “Perspektiv på barnkonventionen” (2019) skriven av Ponnert och Sonander rapporterades det att barn inte har känt sig delaktiga under

beslutsprocesser som sker inom socialt arbete. Socialarbetare har enligt Rejmer och Bergman (2020) ett handlingsutrymme att bestämma om samtal med enskilda barn i olika ärenden är lämpliga eller inte utifrån barnets bästa och utifrån vad som visar sig under samtal med föräldrarna. Socialarbetare grundar enligt skribenterna sina bedömningar på det enskilda barnets bästa och barnets behov, vilket i sin tur kan leda till att vårdnadshavarna får företrädesrätt.

Utifrån ovanstående diskussion blir det relevant att undersöka socialarbetares resonemang kring FN:s barnkonventionen eftersom att uppfattningen är att det finns ett stort handlingsutrymme för socialarbetare att tolka barnkonventionen i sitt praktiska arbete. Ovannämnda rapporter belyser de olika sätt som socialarbetare kan förhålla sig till barnkonventionen i ett praktiskt socialt arbete. Vad barns rättigheter innebär och hur tillämpningen av barnkonventionen ser ut i ett praktiskt socialt arbete är inte självklart. Vi anser därför att det är intressant att undersöka vad det kan innebära för olika socialsekreterare och hur de resonerar kring sitt handlingsutrymme i relation till ett praktiskt socialt arbete.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur socialarbetare resonerar kring barnkonventionen i relation till sitt praktiska handlingsutrymme inom Socialtjänsten.

- Hur resonerar socialarbetare om sitt arbete med barns rätt att få sin röst hörd?
- Hur resonerar socialarbetare om sitt arbete med barns rätt att få information?
- Hur resonerar socialarbetare om sitt arbete med att fatta beslut om barnets bästa?

1.3 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har vi skrivit majoriteten av texten gemensamt men vi har även valt att dela upp vissa delar av arbetet. Vi delade upp kunskapssökningen och skrev därefter separat delar av den tidigare forskningen som har använts i problemformuleringen, kunskapsläget samt teoretiska utgångspunkten. Under tiden som vi skrev och letade efter relevant forskning diskuterade vi det som hade skrivits samt läste varandras texter för att säkerställa att texten var förståelig för en läsare som inte var insatt i vårt ämne. Vi har korrekturläst tillsammans och omformulerat och renskrivit texterna för att skapa en röd tråd genom arbetet. Skrivandet av texten har mestadels gjorts tillsammans där vi

har träffats dels fysiskt men även hållit avstånd på grund av Covid-19 och restriktioner som den medför. När vi har befunnit oss på två olika ställen så har vi haft möten genom digitala nätverk, bland annat genom Skype och Facetime. Vi utförde en del intervjuer själva och en del tillsammans. Eftersom att våra intervjutider anpassades utefter våra intervjupersoner och när de hade möjlighet att delta i en intervju resulterade det i att en del intervjuer fick tas enskilt då det inte alltid passade båda samtidigt. Vi tog två intervjuer var som vi utförde själva och resterande av intervjuerna utfördes tillsammans. Under transkriberingen av intervjuerna har vi delat upp texterna jämt genom att transkribera varannan text. Metod, resultat och analys samt diskussion har skrivits gemensamt.

1.4 Disposition

Studien inleds med en problemformulering som beskriver det fenomen som undersöks i vår uppsats, det vill säga problemets omfattning med relevant forskning och därefter vårt syfte och våra frågeställningar. I vårt andra kapitel presenteras bakgrundsinformation kring bland annat barnkonventionens historia. I vårt tredje kapitel presenteras vårt kunskapsläge där vi dels beskriver vår tidigare forskning och relevant litteratur som har använts samt en sökprocedur där vi förklarar hur vi gick tillväga för att hitta tidigare studier. I vårt fjärde kapitel beskriver vi våra teoretiska utgångspunkter. I kapitel fem skriver vi om metodvalet, vi skriver bland annat om intervjuguiden, genomförandet av intervjuerna, urval, bearbetning och analysen, förkunskapen, metodens tillförlitlighet samt våra etiska överväganden. I kapitel sex redogör vi för studiens resultat och analys utifrån samlad empiri samt valda teorier. I det sista kapitlet, kapitel sju, presenteras en avslutande diskussionen med en sammanfattning och slutsats av studien.

2 Bakgrund

2.1 Barnkonventionen

1989 antogs barnkonventionen av FN:s generalförsamling vilket innebär att varje lands regering som skriver under konventionen behöver ta ansvar för varje barns rättigheter och skydda barnen. När man ratificerar en konvention blir den internationella uppgörelsen en del av den internationella folkrätten och de bundna staterna förpliktar sig att göra sitt yttersta för att följa överenskommelsen. Dock är det inte möjligt att i domstol stämma en stat som i någon situation inte har handlat i enlighet med barnkonventionen, utan man kan enbart rikta kritik och press mot staten som eventuellt kan påverka. Genom att implementera barnkonventionen i svensk lag så stärks den enskilda individens rättssäkerhet och ställning överlag, samt att barnets bästa är i centrum (Unicef 2018).

Ur ett internationellt perspektiv har synen på Sverige varit att Sverige tar hänsyn till barns rättigheter i hög grad och skapar goda förutsättningar för barn i jämförelse med andra länder. Den svenska lagstiftningen har tagit flera delar från barnkonventionen, och andra delar som har vidare utvecklats och implementerat det i Sverige. Ett exempel där Sverige vidare har utvecklat delar från barnkonventionen är lagen om att den svenska staten ansvarar för att skydda unga från destruktiva handlingar och beteenden fram till dess att de är 21 år och inte 18 år som barnkonventionen uttrycker. Utvecklingen av modern barndomssociologi och barnrätt har ökat kraven på staten att tillgodose barns behov och synen på barn har i allmänhet förändrats. Barns egna åsikter och uppfattningar har fått ett ökat värde i samhället idag (Ponnert & Sonander 2019).

2.2 Förberedelser för tillämpning av barnkonventionen

Enligt "Kunskapslyft för barnets rättigheter - redovisning av socialstyrelsens utvecklingsarbete" (2020) skriven av Socialstyrelsen ansvarar olika myndigheter i Sverige för att tillämpningen av barnkonventionen på de olika verksamheterna ska fungera i det sociala arbetet. För att öka kunskapen om barnkonventionen och stärka barnrättsperspektivet bland socialarbetare har chefer och medarbetare inom myndigheter haft seminarier kring barnkonventionen och dess tillämpning i praktiken samt allmän kunskap om konventionen på deras arbetsplatser. Det har även gjorts olika utbildningsinsatser kring barnkonventionen för medarbetare som arbetar inom olika myndigheter, kommuner och regioner. Olika stödmaterial i form av juridiska, etiska och praktiska frågor erbjuds

medarbetare i syfte att medarbetarna ska utveckla en bättre förståelse för att göra en analys av konsekvenser för barn i socialt arbete samt hur barnets delaktighet i arbetet kan bli större. Det ska enligt socialstyrelsen leda till att barnrättsperspektivet stärks inom olika myndigheter och kommuner som bedriver socialt arbete med barn.

2.3 Olika artiklar ur barnkonventionen

FN:s barnkonvention har fyra grundläggande artiklar och dessa innefattar artikel 2, artikel 3, artikel 6 och artikel 12. Artikel 2 innebär att alla barn ska ha samma rättigheter och värde oavsett barnets ras, hudfärg, kön, språk, religion, etnicitet, sociala ursprung eller ställning. Samtliga konventionsstater är skyldiga att vidta alla åtgärder för att tillförsäkra barn skydd. Enligt artikel 3 ska det vid alla beslut som rör barn, i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa vid alla åtgärder, vare sig om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner. Enligt artikel 6 har alla barn rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikeln innefattar både barnets fysiska samt psykiska hälsa samt barnets personliga utveckling socialt. I artikel 12 framgår det att barn har rätt att vara delaktiga och uttrycka sina åsikter samt höras i alla beslutsprocesser och frågor som rör barnet. Ett beaktande av barnets rätt att uttrycka sig och höras ska göras utifrån barnets ålder och hur moget barnet är (Unicef 2020).

Förutom de fyra grundläggande artiklarna finns det ytterligare andra artiklar som är relevanta i studien exempelvis artikel 5 som syftar till att förklara att vårdnadshavare och föräldrar har ett ansvar för det enskilda barnet. Vårdnadshavare ansvarar över barns uppfostran och ska säkerställa att barn utifrån utveckling och förmåga har vetskap om sina rättigheter och vet hur dessa i fråga ska utövas samt uppfyllas. Enligt Artikel 18 är det både föräldrarnas och vårdnadshavarnas yttersta skyldighet att se efter barnets utveckling och uppfostran. Konventionsstaterna ska erbjuda föräldrarna och vårdnadshavarna stöd vid behov för att tillgodose barnets uppfostran och utveckling. Artikel 26 står för barnets rätt till social trygghet och statligt stöd vid fall vårdnadshavare saknar tillgångar. Artikel 27 innefattar barns rätt till skälig levnadsnivå och artikel 31 innefattar barns rätt till lek och fritid (Unicef 2020).

3 Kunskapsläge

Avsnittet innehåller tidigare forskning, vetenskapliga artiklar och annan litteratur av betydelse som vi anser är relevant för att vi ska kunna besvara samtliga frågeställningar. Rapporterna som vi har tagit del av redogör för införlivandet av barnkonventionen i nationell lagstiftning samt socialsekreterares praktiska handlingsutrymme i relation till barnkonventionen.

3.1 Sökprocedur

Vår sökprocedur i denna undersökning började med en pilotsökning utifrån vårt syfte och våra frågeställningar i syfte att få en överblick över tidigare forskning och artiklar som finns aktuella. Sökorden som vi använde oss utav var följande: *convention on the rights of the child, social work, barnkonventionen, socialarbetare, delaktighet, handlingsutrymme, barnkonventionen lag*. Sökningen av tidigare forskning och vetenskapliga artiklar gjordes i databaserna LuBsearch och LIBRIS. De centrala begreppen har sökts ett flertal gånger och i diverse kombinationer för att nå resultat i större utsträckning. Vår tidigare forskning och våra artiklar beskriver vårt valda ämne och all tidigare forskning och artiklar är “peer reviewed”, det vill säga granskade av experter inom ämnet före publicering.

3.2 Införlivandet av Barnkonventionen

Lundy, Kilkelly & Byrne (2013) studerade införlivandet av barnkonventionen i 12 stater. Artikelförfattarna genomförde under undersökningens gång totalt 58 intervjuer med företrädare och representanter av diverse relevanta myndigheter som rör barn och som står för barns rättigheter. Forskarnas slutsats i undersökningen var att barn som enskilda individer erhåller rättigheter som värnas bättre både politiskt och lagmässigt i stater som har inkorporerat barnkonventionen i lagen. Samtliga stater i studien hade mer eller mindre införlivat barnkonventionen i den nationella lagstiftningen och forskarna uppmärksammade att varje stat tog genomförandet av barnkonventionen på fullt allvar. Dock togs införlivandet av konventionen på allvar i skiftande utsträckning och på olika sätt av olika länder. Intervjuerna i studien visade att enskilda barn i de stater som införlivat barnkonventionen upplevdes bli respekterade som rättighetsbärare i en högre grad. Inkorporering av barnkonventionen synliggör även flera möjligheter för barnkonventionen att användas i tvistemål och i domstolsärenden där man kan tillämpa konventionen som lag vid fall där den behövs. Forskarnas

summering i studien är att det i ett flertal länder är uppenbart att införlivandet av barnkonventionen har lett till att andra rättsliga samt icke rättsliga ingripanden har utvecklats. Studien visar att det är viktigt att ge barnkonventionen sin plats i den nationella lagstiftningen samt att processen, att införliva barnkonventionen i lagen, resulterar i en ökad medvetenhet. Dessutom ses processen att införliva barnkonventionen som en möjlighet för beslutsfattare att träna på tillämpningen av barnkonventionen.

3.3 Reglering vs realitet

I avhandlingen “Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete” (2011) lyfter författaren Pernilla Leviner Socialförvaltningens ansvar och skyldigheter gentemot barn när det gäller brott mot barn av olika slag. Skribenten har som utgångspunkt i sin studie barnkonventionen och barnkonventionens krav på ett effektivt och funktionellt barnskydd. Syftet med avhandlingen är att undersöka om Socialtjänsten har tillräckligt med rättsliga kvalifikationer för att kunna leva upp till barnskyddsansvaret som finns. Syftet är vidare att studera om det förekommer några rättsliga hinder eller svårigheter som i sin tur kan leda till att barns rätt till skydd blir svårare att förverkliga.

Studien påvisar att barnkonventionen ställer höga och specificerade krav när det kommer till barns livsvillkor. Studien visar vidare att barnkonventionen innefattar höga krav på skydd gentemot barn från olika typer av utsatthet och brottsliga handlingar, men att Socialförvaltningen inte får tydliga medel eller befogenheter för att kunna förverkliga eller genomföra dessa krav. I studien presenteras ett förslag om att införliva barnkonventionen i den svenska lagstiftningen för att enskilda barns levnadsvillkor, tillvaro och rättsliga position ska stärkas. Det föreslås även att höja kraven på tillräckliga beslutsunderlag och tydligare anvisningar och fördelningar vad gäller frivillighet och tvång (Leviner 2011).

3.4 Barnets bästa i det praktiska sociala arbetet

Rejmer och Bergman (2020) studerar artikel 3 om barnets bästa och artikel 12 om barnets rätt till delaktighet från barnkonventionen och dess praktiska tillämpning i det sociala arbetet med barn. Författarna nämner att den uppläggningsform som föreslås för att kunna besluta om barnets bästa är att inrätta ett barnperspektiv. Det betyder att man utifrån evidensbaserad kunskap, pålitlig erfarenhet som socialarbetaren besitter samt en tolkning av barnets situation sammanställer och gör en bedömning av vad som kan anses vara barnets bästa. Paul McCafferty (2017) menar att socialarbetare tycker att det är

svårt att implementera artikel 12 och artikel 3. Dels därför att den enskilda socialarbetaren tillsammans med sina chefer och sina överordnade måste komma överens om vad som är bäst för ett barn i ett sammanhang där olika parter i ärendet har olika rättigheter och behov. Rejmer och Bergman (2020) menar på att för att barnets bästa ska kunna fastställas behöver barnet därmed komma till tals, oavsett det enskilda barnets kön, etnicitet, funktionsnedsättning eller språk. Att barnkonventionen har blivit svensk lag har resulterat i att artikel 3, om barnets bästa, framlagts som en grund för vad som bör beaktas i all myndighetsutövning samt i föräldrabalken och de lagarna som innefattas av den

3.5 Barnets rätt att komma till tals

I FN:s barnkonvention artikel 12 är barnets rätt att komma till tals, uttrycka sina åsikter och att dessa åsikter tas i beaktande, en av kärnpunkterna. Det gör det till en skyldighet för stater som har barnkonventionen som lag att säkerställa att barnets röst hörs. Stater ansvarar utifrån artikel 12 att se till att barnets önskemål och åsikter fastställs, med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad. Det innebär däremot fortfarande att varje barn har rätt att komma till tals i rättsliga och administrativa förfaranden som berör barnet, oavsett ålder eller mognad (McCafferty 2017).

McCafferty (2017) menar på att det råder ett gemensamt tema som tyder på att socialarbetare fortfarande inte har lyssnat på barns röst under utvärderings- eller beslutsprocesser. Det visade sig vara en bidragande faktor till bedömningar som gav resultat som var skadliga för barn. Bedömningar inom myndighetsutövning som är skadliga för det enskilda barnet utgör en direkt motsättning till barnkonventionen och strävan som finns att lagstiftningen ska fungera i praktiken. Utifrån intervjuer i studien med barn framkommer att delaktighet för många barn var ett okänt begrepp. Barnen rapporterade att de sällan efterfrågas om deras åsikter eller feedback under utvärderings- eller beslutsprocesser och de nuvarande rutinerna inte fungerade för dem. Att brukarna av tjänsterna i det sociala arbetet uppfattar att de inte känner sig delaktiga skapar en uppfattning av att socialarbetares yrke inte är i kontakt med konventionens allmänna betydelse och i synnerhet inte principen i artikel 12.

Vidare diskuterar Lina Ponnert och Anna Sonander (2019) barnets rätt till delaktighet i beslutsprocesser fast i ett svenskt sammanhang. Författarna diskuterar de begränsningar som har funnits under exempelvis ensamkommande flyktingbarns möten med sociala myndigheter. Barnen beskriver att de inte har känt sig delaktiga under beslutsprocesser som sker inom socialt arbete. För att

främja delaktigheten för de ensamkommande flyktingbarnen menar författarna att det är de professionellas ansvar att titta på barnets egna copingstrategier som barnet valt för att hantera sin vardag. Och därefter som professionell anpassa sitt förhållningssätt och undersöka strategier som barnet använder. Istället för att som professionell utgå från att man vet vilken strategi som är passande för barnet utan att inkludera barnet i processen och vid val av behandling. Upplevda brister i systemet och bland professionella är anledningen till att barnkonventionen har gjorts till lag för att kraven under senare år, på att barns rättigheter i samhället ska tillgodoses, har blivit högre (Ponnert & Sonander 2019).

I den amerikanska artikeln “Strengthening youth participation in civic engagement: Applying the Convention on the Rights of the Child to social work practice” (2015) skriven av Katie Richards Schuster och Suzanne Pritzker diskuteras barns rätt att komma till tals i ett större sammanhang vad gäller samhällsfrågor och politik i allmänhet. Artiklarna 12-15 i FN:s barnkonvention, som syftar till att barn ska få höras i samhället och vars yttrandefrihet ska respekteras, appliceras i det sociala arbetet. Artikelförfattarna menar på att länder där socialarbetare, genom uppmaningar från staten, uppmuntrar unga att delta inom politik och i samhället i sin helhet skapar en större andel delaktiga unga i landet. Det resulterar vidare i att landet följer barnkonventionen och att barnets rätt att komma till tals och att barnets röst hörs, stärks. Medans länder med mindre uppmuntran och satsningar från socialarbetare leder till att färre unga deltar och är aktiva i samhällsfrågor. Staternas sätt att ge ut instruktioner till socialarbetare, som de ska utgå från i sitt arbete, speglar sig i hur socialarbetare handlar och tillgodoser barns rätt att komma till tals.

3.6 Barnets rätt att få information

Monica Larsson och Elin Hultman (2020) diskuterar socialarbetares handlingsutrymme när det kommer till att tillgodose barnets rätt till delaktighet. Barnets delaktighet innefattar två olika rättigheter, rätten att få information och rätten att komma till tals. För att barnet ska kunna uttrycka sina åsikter och komma till tals krävs att de har fått information om sitt ärende. Artikelförfattarna menar på att informationen ska ges ut på ett sätt som är anpassat utifrån barnets mognad och ålder. Det innebär att beroende på ålder och mognad anpassas språkbruket som socialarbetaren använder vid utgivande av information. Det hör även till socialarbetarens ansvar att se till att barnet har förstått informationen rätt under hela ärendets process. För att det ska räknas som att barnets rättigheter

uppfylls krävs att barnets rätt till delaktighet också uppfylls. Rejmer och Bergman (2020) menar att delaktighet kan kräva ett flertal sammanhängande möten och samtal med det enskilda barnet i en pågående process, än enbart en tidpunkt där barnet får möjlighet att vara delaktig. Enligt skribenterna har ratificeringen, till skillnad från en inkorporering, av konventionen inte bidragit till att barns bästa tas hänsyn till och tillfredsställs i större utsträckning, vilket har lett till att barn önskar att få information och upplysning om vad som sker i deras ärenden.

3.7 Socialarbetarens handlingsutrymme i arbetet med barn

Socialarbetare inom socialtjänsten fattar beslut utifrån barns bästa i relation till vilka nödvändigheter och behov barnet har, detta innebär att socialarbetare ges handling- och tolkningsutrymme som rymmer både begränsningar och möjligheter. Den handlingsfrihet som tillskrivs socialarbetare kan enligt skribenterna ha en negativ inverkan på rättssäkerheten hos barn då varje enskild socialarbetare gör olika bedömningar och beslut (Rejmer och Bergman 2020). Monica Larsson och Elin Hultman (2020) menar att socialarbetare kan uppfatta att appliceringen av barnets delaktighet är komplicerat. Anledningen är att socialarbetare uppfattar att det kan finnas oklarheter vad gäller tillvägagångssätt i konventionen avseende hur barns delaktighet ska utföras inom det sociala arbetet. Ett hinder för barnets delaktighet i praktiken är att socialarbetare har ett stort handlingsutrymme för att kunna utföra sitt arbete. Artikelförfattarna menar på att socialarbetarens utrymme att göra egna tolkningar av barnets delaktighet och vad det betyder i praktiken kan variera beroende på vilken socialarbetare det är som gör tolkningen, samt vilken uppfattning den socialarbetaren har om barnets rättigheter. Det kan resultera i olika bedömningar under ärendet och utgöra hinder för barnets rätt till delaktighet.

För vissa socialsekreterare kan det uppfattas enklare under ärenden att beakta den vuxna personens perspektiv, föräldern, istället för att inta barnets perspektiv då det ligger närmare socialsekreteraren själv och är vad denne kan relatera till. Ett annat hinder för barnets delaktighet i praktiken som nämns är att socialarbetarens uppfattning om syftet med ett samtal, eller hur regelbundet ett samtal ska ske, kan variera beroende på vilken socialarbetare det är som har hand om ärendet. Socialarbetarens sätt att gå tillväga under samtal, vilka parter som är med under samtalet samt vilken samtalsmetodik som används påverkar barnets delaktighet. Det påverkar barnets delaktighet på så sätt att samtalen är kopplat till barnets möjlighet att känna sig trygg och uttrycka sina åsikter under beslutsprocesser. Barnets delaktighet förutsätter även att information ges ut på ett sätt som barnet förstår och därefter

kan uttrycka sina åsikt (Larsson & Hultman 2020). I artikel 12 anges att barnets åsikter bör beaktas beroende på ålder och mognad men artikel 12 ger ingen vägledning om vem som bedömer barnets mognad och vilka kriterier som ska användas under bedömningen. Det leder till att socialarbetaren behöver göra en egen tolkning av vad artikel 12 syftar på, som McCafferty (2017) menar, att socialarbetare anser är problematiskt. När myndigheter skapar effektiva system som främjar deltagande utvecklar yrkesverksamma socialarbetare de färdigheter som gör det möjligt för dem att främja fler deltagande relationer med barn och ungdomar. Färdiga rutiner och vägledning från ledningen leder alltså till ett större deltagande för barn under olika rättsliga bedömningar. Enligt forskning finns bevis på att involvera barn framgångsrikt i beslutsfattande ledde till positiva resultat för barnen (McCafferty 2017).

4 Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt har vi valt ut två olika huvudsakliga begrepp för vår teori, handlingsutrymme och accounts. Före genomförandet av intervjuerna baserade vi våra intervjufrågor och teman utifrån ovanstående begrepp. Begreppen har ursprungligen ingen koppling men vi anser att kombinationen är lämplig i vår uppsats och att begreppen som används är centrala i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar. Nedan redogör vi för båda begreppen samt begreppens relevans för vårt resultat och vår analys i kombination.

4.1 Handlingsutrymme

Denna studie har det teoretiska begreppet handlingsutrymme som utgångspunkt utifrån vad som har framkommit under bland annat våra intervjuer med samtliga socialarbetare. Michael Lipsky (1980) beskriver i sin bok "Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services" det teoretiska begreppet discretion som på svenska betyder handlingsutrymme. Lipsky beskriver i princip benämningen gräsbyråkrater som individer anställda offentligt med ett omfattande handlingsutrymme i sitt sociala arbete samt anställda med omedelbar interaktion med sina klienter. Intervjupersonerna i denna studie ingår i kategorin "gräsbyråkrater". Lipsky menar att gräsbyråkrates ageranden skapar möjligheter samt hinder i människors liv och levnadssätt. Författaren beskriver hur anställda agerar och handlar utifrån förutsättningarna och verksamhetens arbetssätt som råder vilket leder till att handlingsutrymmet begränsas. Lipsky menar ytterligare att det finns offentligt anställda som utan uppmaning själva begränsar sitt handlingsutrymme i syfte att arbetet ska bli enklare att verkställa. Det innebär att en del anställda beslutar sig för att anpassa och förhålla sig till riktlinjer inom verksamheten och den nationella lagstiftningen trots att utrymme föreligger avseende andra alternativ (Lipsky 1980).

Gräsrotsbyråkrater avgör enligt Lipsky kvantiteten, kvaliteten och typen av alla förmåner, bifall och avslag som de realiserar under sitt arbete inom ramen av verksamheten de arbetar inom resurser. I Lipskys bok framkommer det att den anställdes handlingsutrymme påverkas av bland annat lagar, regler, riktlinjer och arbetsplatsens utformning (Lipsky 1980). Det innebär att socialarbetaren trots sitt handlingsutrymme inte kan handla helt ogranskat. I skriften "Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete" (2008) skriver författarna Svensson et.al att handlingsutrymme är en följd av rutiner, beslutstaganden och olika bedömningar. Enligt författarna innebär handlingsutrymme relationen mellan klienterna samt även lojalitet gentemot sin verksamhet. Det kan vidare förklaras som att man

som anställd inom en verksamhet, med utrymmet som finns över av lagar och riktlinjer, kan dra egna slutsatser och göra egna individuellt baserade tolkningar. Författarna menar att handlingsutrymme är en möjlighet för beslutstagare att agera utifrån gällande regler. Handlingsutrymmet beskrivs vara essentiellt för socialarbetare eftersom att en stor del av socialsekreterarnas arbete grundar sig på olika ärenden med oförutsägbara fall och behov som kräver individuella bedömningar. Författarna menar att anställda handlar utifrån sina personliga uppfattningar, synsätt, värderingar samt kompetens som i sin tur har en inverkan på handlingsutrymmet.

I "Socialarbetarnas handlingsutrymme vid vuxensocialarbetet med betoning på utkomststödet." (2016) skriver Lina Teir om socialarbetarens handlingsutrymme att forskare som har analyserat teorin i modern tid och organisationer menar att anställdas handlingsutrymme fastläggs av verksamheten. Det sociala arbetet förutsätter att det finns ett handlingsutrymme och inom olika verksamheter sker det i dagsläget en tolkning av handlingsutrymmet som har bestämts av verksamhetsansvariga inom exempelvis socialtjänsten. Vi har i vår studie valt att applicera den klassiska teorin av handlingsutrymme vilket vi kan koppla till studiens syfte och frågeställningar. Anledningen att vi anser att den klassiska teorin är mest relevant för vår studie är för att den bidrar med fler perspektiv och förklarar teorin djupgående, till skillnad från moderna versioner av teorin.

4.2 Accounts

Under utförandet av våra intervjuer var vi intresserade att ta reda på hur socialarbetare förklarar sina handlingar och sitt agerande i sin professionella roll. Vi tänker att socialarbetarnas förklaringar skulle vara intressanta att analysera utifrån "Accounts" (1968) skriven av Marvin B. Scott och Stanford M. Lyman, i American sociological review. Anledningen är att vi ville se om vi kunde finna underliggande metoder och strategier som socialarbetaren använder för att förklara deras handlingar, åsikter och erfarenheter under intervjuerna. Accounts skapar ett tydligare tillvägagångssätt för oss att tolka utsagorna från intervjupersonerna.

På grund av att vi inte kunde hitta en svensk översättning till begreppet accounts som vi anser är likvärdigt original begreppet på engelska har vi beslutat att behålla accounts som den är.

4.2.1 Olika former av accounts

Accounts syftar till att förklara hur en person agerar när dennes handlingar och beteenden ifrågasätts eller uppfattas vara oväntad eller felaktigt. Huruvida detta beteende är personens själv eller någon annans. Begreppet accounts handlar om att söka efter innehållet av ett visst handlande som ses som oväntat och iaktta ursäkter och rättfärdiganden en personen använder, till varför de valt att agera på sättet som de har gjort. Artikelförfattarna menar på att det finns olika strategier för att undvika att förklara sitt beteende. Och att accounts, en persons förmåga att redogöra för sitt handlande och förklara det för andra, är sammankopplat med personens uppfattning av sin identitet. Det finns två olika typer av accounts, ursäkter och rättfärdiganden. Ursäkter och rättfärdiganden är socialt accepterat att använda sig av och neutraliserar en handling eller dess konsekvenser när en person blir ifrågasatt för sitt handlande. De används när en person anklagas för att ha gjort något som är dåligt, fel eller på något annat sätt olämpligt (Scott & Lyman 1968).

I "Mutor i det godas tjänst? Biståndsarbetare i samtal om vardaglig korruption" (2006) skriven av Joakim Thelander diskuteras olika forskares utvecklingar av accounts. Thelander menar på att en typ av utveckling av accounts är tilläggen av begreppen "medgivande" och "avvisande" utöver rättfärdiganden och ursäkter av forskaren Peter Schönbach skriven 1990. Även andra forskare har gjort andra komplement till accounts teorin samt komplement under diskussionen av ursäkter och hur det ska tolkas. I "Explaining and Arguing: The Social Organization of Accounts" (1994) menar Charles Antaki på att tillägg av begrepp för att förklara accounts ytterligare inte är nödvändiga och istället kan leda till att det sker en vilseledning för personen som ska tolka det praktiskt. Antaki föreslår att man ska följa Scott och Lymans (1968) version av accounts men att man fortfarande ska ha en medvetenhet om att Scott och Lymans version av accounts inte går att generalisera till alla personer eller alla situationer. Likt Antaki (1994) anser vi att den klassiska appliceringen av accounts skriven av Scott och Lyman (1968) är lämpligast och enklast att granska våra intervjuer utifrån. Vi kommer att utgå från Scott och Lymans (1968) klassiska fördelning av ursäkter och rättfärdiganden i vår studie.

4.2.2 Ursäkter

Ursäkter är en form av accounts där man erkänner att handlingen som ifrågasätts är fel eller olämplig men förnekar fullt ansvar. Det finns olika former av ursäkter som beskrivs av författarna bland annat "hänvisning till genomförbarhet" och "scapegoating". "Hänvisning till genomförbarhet" handlar om att utforma en ursäkt kring att personen i fråga inte hade tillräckligt med kunskap kring en situation.

Exempelvis att personen som blir ifrågasatt menar på att dennes vilja inte var helt fri då personen inte var informerad. Och att om personen hade varit mer informerad hade denne agerat annorlunda. Även ursäkter kopplade till "scapegoating" är relevant och handlar om att en person hävdar att dennes beteende som blir ifrågasatt är ett svar på andras beteende eller attityder. Personen undviker ansvaret för en viss handling genom att överföra ansvaret för handlingen till någon annan (Scott & Lyman 1968).

4.2.3 Rättfärdiganden

Rättfärdiganden är en typ av accounts där man tar ansvar för handlingen i fråga, men förnekar den negativa egenskapen som är förknippad med handlingen. Vad gäller rättfärdiganden handlar det om att neutralisera en handling eller dess konsekvenser när handlingen ifrågasätts. Till skillnad från ursäkter handlar rättfärdiganden om att uttala att handlingen som utförts har ett positivt värde inför ett påstående om motsatsen. Användningen av rättfärdiganden innebär att erkänna att handlingen i fråga är felaktig eller otillåtet, men att därefter påstå att det specifika tillfället tillåter eller kräver själva handlingen. Relevanta begrepp för en diskussion kring motiveringar är teknikerna "förnekande av skada" och "vädjan till lojalitet". I "förnekande av skada" erkänner personen att denne gjorde en viss handling som var felaktig men därefter påstår personen att handlingen är tillåten eftersom att ingen skadades av den eller för att handlingen resulterade i följder som var obetydliga. Ytterligare en neutraliseringsteknik är "vädjan till lojalitet". Här hävdar personen att dennes handling var tillåten eller till och med rätt, eftersom den tjänade intressen för en annan som denne är skyldig trofasthet eller tillgivenhet (Scott & Lyman 1968).

4.3 Handlingsutrymme och accounts

Teorierna handlingsutrymme och accounts kommer att användas för att analysera intervjupersonernas utsagor. Vi finner att de är relevanta till varandra på så sätt att accounts syftar till att förklara hur personer förklarar deras handlingar till andra (Scott & Lyman 1968). Medans begreppet handlingsutrymme syftar till att förklara vilket utrymme en person har att utföra sina handlingar praktiskt (Lipsky 1980). Båda teoretiska begreppen syftar till att förklara olika dimensioner av handlingar, dels vilka förutsättningar och vilket utrymme en person upplever och berättar att de har när de utför sina handlingar, och dels hur personen motiverar och förklarar sina handlingar. Vi anser att båda teorierna är användbara under en analys av vårt intervjumaterial samt för att besvara vårt syfte

och frågeställningar, som avser att ta reda på hur socialarbetare resonerar kring sitt praktiska handlingsutrymme i relation till barnkonventionen.

5. Metod

5.1 Val av metod

Syftet med vår studie är att undersöka hur socialarbetare resonerar kring barnkonventionen i relation till det praktiska handlingsutrymmet inom diverse sektioner i Socialförvaltningen. Vi har valt att utföra en kvalitativ metod för att besvara vårt syfte och våra frågeställningar. I “Samhällsvetenskapliga metoder” skriver författaren Alan Bryman (2011) att den kvalitativa forskningsmetoden riktar sig mot intervjupersoners ståndpunkter och synvinkel samt att forskaren ofta önskar detaljerade svar.

Frågeställningarna i vår studie förutsätter att vi får detaljerade subjektiva svar från socialarbetare och är anledningen till att vi har valt att utgå utifrån en kvalitativ metod. Vi anser att den kvalitativa metoden ger bäst möjlighet till att få en djupgående bild av hur socialarbetare resonerar kring sitt praktiska handlingsutrymme i förhållande till barnkonventionen.

Vi har genomfört semistrukturerade intervjuer med totalt sju socialarbetare från ekonomienheten, familjerätten och familjehemsvården. Enligt Bryman (2011) är intervjumetoden den mest använda metoden inom den kvalitativa forskningen då bland annat flexibiliteten är vad som gör den önskvärd. Intervjuprocessen under en kvalitativ metod är anpassningsbar vilket leder till att personen som utför intervjun har en stor frihet och ett självstyre när det kommer till att formulera nya följdfrågor som inte ingår i intervjuguiden. Den kvalitativa metoden har varit lämplig för vår studie på så sätt att den har gett utrymme till att skapa semistrukturerade frågor och ett utrymme för att intervjuerna som utförs att vara följsamma till intervjupersonernas svar. Under våra intervjuer har vi utgått från semistrukturerade frågor, vilket innebär att vi under vår intervjuguide har haft färdiga frågor samtidigt som vi har haft möjlighet att skapa nya frågor under intervjun och avvika från intervjuguiden utifrån behov och intervjupersonernas utsagor.

5.2 Intervjuguide

Innan vi genomförde våra semistrukturerade intervjuer skapade vi en intervjuguide där vi utgick från frågor och teman som vi planerade skulle beröras under intervjun. Intervjuguiden finns enligt Bryman

(2011) för att upprätthålla en struktur under intervjuernas gång. Bryman (2011) menar att intervjuguidens funktion är att fungera som en minneslista där man formulerar ett visst antal frågeställningar och teman utifrån tidigare forskning kring ett visst fenomen. Våra teman som vi formulerade är bakgrund, organisatoriska förutsättningar, barnets rättigheter, det praktiska genomförandet, handlingsutrymme, ideologisk ståndpunkt samt övrigt. När vi utformade våra intervjufrågor utgick vi ifrån studiens frågeställningar och syfte samt vad vi ansåg vara mest relevant. Vi utformade våra frågor för att de skulle vara lättbegripliga då vi ville ha konkreta och relevanta svar till vårt resultat. Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015) skriver i “handbok i kvalitativa metoder” att forskaren i semistrukturerade intervjuer har utrymme att anpassa frågorna utifrån intervjupersonerna, vilket vi gjorde under intervjun och utformade nya frågor utifrån intervjupersonernas svar.

Under genomförandet av intervjuerna blev det en förändring kring urvalet av intervjupersoner. Tidigare hade vi haft ett antal intervjufrågor som var anpassade för de sektionerna som vi ursprungligen planerade att intervju. När vårt urval förändrades blev vi även tvungna att ändra på en del intervjufrågor i vår intervjuguide så att frågorna även passade de nya intervjupersoner som arbetade under en annan sektion. Under tiden som vi hade påbörjat intervjuerna ändrade vi på några frågeställningar i arbetet vilket resulterade att vi fick göra ett tillägg av två frågor till vår intervjuguide samt en omformulering av en annan intervjufråga under intervjuprocessen. Vi valde inte att lämna ut vår intervjuguide till intervjupersonerna innan intervjuerna genomfördes. Vi vägrade både fördelar och nackdelar med att lämna ut vår intervjuguide, men vi beslutade oss för att inte göra det för att vi ville undvika inövade svar. Vi eftersträvade spontana och subjektiva svar.

Vår uppfattning är att intervjupersonerna upplevde att vissa frågor och teman var mer intressanta än andra. Vår upplevelse är att frågan om barnets rätt till delaktighet i beslutsprocesser var mest intressant. Anledningen till att “barnets rättigheter” var ett tema där frågorna besvarades mer utförligt kan antingen bero på att det var ett intresseområde som socialarbetare hade eller för att frågorna var formulerade på ett sätt som gjorde det enklare för intervjupersonen att besvara. Till skillnad från temat “barnets rättigheter” var frågorna under temat “organisatoriska förutsättningar” inte lika utförligt besvarade.

5.3 Genomförande av intervjuer

Innan genomförandet av intervjuerna tog vi kontakt med samtliga intervjupersoner för att besluta datum och tidpunkt för intervjun. Datum och tid för intervju var anpassat utifrån när intervjupersonen var tillgänglig och kunde utföra intervjun på en plats där de kände sig bekväma. Innan intervjun skickade vi två bilagor via mail som innehöll ett informationsbrev samt en samtyckesblankett. I mailet meddelade vi att vi önskar ett mail i retur där det framgår att individen godkänner och samtycker till ett deltagandet i studien. På grund av en rådande pandemi och den höga smittorisken bland befolkningen valde vi att utesluta fysiska möten helt och hållet.

Samtliga intervjuer påbörjades med en introduktion av undersökningens syfte och därefter gick vi igenom våra valda teman och ställde frågor utifrån vår intervjuguide. Intervjuerna tog ca 30-60 minuter vardera. Alla socialarbetare rekommenderades att utföra intervjun på en avskild plats för att undvika att intervjusvaren påverkas av några yttre omständigheter och undvika att intervjupersonen anpassar sina svar på något sätt. Alla intervjuer spelades in för att underlätta under våra transkriberingar vilket intervjupersonerna informerades om. Två av sju intervjuer genomfördes via telefon och fem intervjuer genomfördes digitalt via tjänsten Zoom. Vi upplevde inga svårigheter med tekniken under våra telefonsamtal. Dock kunde det ske mindre avbrott under våra intervjuer som utfördes på Zoom på grund av dåligt nätverk. Det resulterade i att intervjupersonerna var tvungna att upprepa sina svar ibland för att vi skulle få med svaren på våra inspelningar.

Ett faktum värt att poängtera är att vi självklart hade föredragit att ha fysiska möten med våra socialarbetare då vi antar att det hade berikat oss med mer reaktioner och kroppsspråk etc. När man inte ser varandra uppstår det lättfattligt svårigheter med informationsöverföring och kommunikation vilket vi tyckte att det gjorde ibland, särskilt när vi inte kunde bekräfta via vårt kroppsspråk att vi lyssnade, speciellt under telefonsamtalen. Bryman (2011) menar dock att en fördel med intervjuer över telefon är att forskarens förekomst i samma rum kan inverka på intervjupersonens svar och yttranden. Genom att intervjua över telefon blir även intervjuaren på så sätt "osynlig" vilket gör att svaren inte utformas annorlunda utifrån vad respondenten antar att forskaren vill få för svar. Under telefonsamtalen försökte vi undvika att avbryta våra intervjupersoner när de pratade och valde istället att vänta tills de talat till punkt. Det upplevde vi stundvis var svårt när vi inte riktigt kunde tolka om personen talat klart utan ett synligt kroppsspråk. Intervjuerna via telefon var i övrigt väldigt smidiga eftersom att det besparade oss tid. Kroppsspråket under intervjuerna på Zoom upplever vi gynnade oss

då det var enklare att bekräfta och samspela med intervjupersonerna. Samtliga intervjupersoner har i slutet av intervjun fått möjlighet att tillägga information eller själva ställa en fråga om det var något de undrade över.

5.4 Urval

Under vårt urval av intervjupersoner var vår intressegrupp socialarbetare som arbetar inom socialtjänsten och som är sakkunniga och har erfarenhet inom vårt valda intresseområde. Bryman (2011) skriver i sin bok om målstyrt urval, vilket vi har utgått ifrån i vår studie och som betyder att vi utser deltagare till studien som vi anser vara relevanta för att besvara våra frågeställningar. Gemensamt för vår intressegrupp är att samtliga är socialarbetare och ingen tillhör någon specifik åldersgrupp. Vi är väl medvetna om att våra intervjupersoners subjektiva uppfattningar inte kan representera alla socialarbeters uppfattningar, men vi anser att de kan bidra med en bild kring hur socialarbetare resonerar kring vårt intresseområde

Vidare har vi använt oss utav ett snöbollsurval för att komma i kontakt med intervjupersoner. Enligt Ahrne och Svensson (2015) innebär ett snöbollsurval att man genom informanter får upplysning om passande intervjupersoner som kan tänka sig att delta i utvald undersökning. Via kontakter med individer som arbetar inom socialtjänsten har vi blivit vidarekickade till anställda som är intresserade att ställa upp på en intervju och tillhör den intressegrupp som vi vill studera. Författarna nämner vidare en nackdel med snöbollsurvalet, att det föreligger en risk att man via sina kontakter blir hänvisad till att uppsöka andra som delar samma uppfattning och erfarenheter. Skribenterna menar att personerna har en viss koppling till varandra vilket utgör en risk att de kan ha liknande uppfattningar och åsikter som på så sätt kan ha en påverkan på studiens resultat. Vi valde att ta kontakt med socialarbetare från totalt tre olika Socialförvaltningar och tre olika sektioner för att minimera risken att intervjupersonerna delar samma uppfattning och erfarenhet.

Vi har genomfört intervjuer med fyra socialarbetare från sektion ekonomiskt bistånd, en socialarbetare från familjerätten och två från familjehemsvården. Vi planerade till en början att intervjua socialarbetare från två olika sektioner inom socialtjänsten. Med anledning av Covid-19 och den höga personalbrist och arbetsbelastning som tillkommit, fick vi vända oss till ytterligare en Socialtjänst för att få tillräckligt många intervjupersoner. Omställningen anser vi bidrog med både för och nackdelar.

Nackdelen blev att vi var tvungna att ändra på vårt syfte och våra frågeställningar samt delar av intervjuguiden för att anpassa frågor till de nya intervjupersoner som tillhörde en annan sektion inom socialtjänsten. Fördelen med det nya urvalet är att vi fick möjlighet till att intervjua fler socialarbetare med olika erfarenheter och åsikter. Socialarbetare som har olika arbetsuppgifter och som träffar barn i olika grader och i olika sammanhang. Det har inneburit att vi även har undvikit att endast ha ett perspektiv och att vi har fått ett resultat med olika synvinklar från olika socialarbetare som arbetar inom olika områden. Med tanke på att arbetskulturen och arbetssättet inom de olika förvaltningarna skiljer sig från varandra, vad gäller de socialarbetare som arbetar och träffar barn oftare och har en nära kontakt med barnet i jämförelse med de socialarbetare som träffar barn mer sällan, ansåg vi att vårt urval är lämpligt och bidrar till en bredare uppfattning av socialarbetares resonemang kring barnkonventionen.

5.5 Bearbetning och analys

Vi använde oss av en kvalitativ innehållsanalys vilket innebär att det görs en analys genom att definiera händelser eller teman utifrån olika fall eller berättelser från intervjuer (Ahrne & Svensson 2015). Enligt Ahrne och Svensson (2015) ska materialet från intervjuerna analyseras och transkriberas kort efter att intervjuerna är gjorda eftersom att intrycken från intervjupersonerna fortfarande är nya och aktuella då. Efter att intervjuerna var utförda lärde vi först känna vårt material genom att läsa igenom den utförda transkriberingen. Vi spelade upp vårt inspelade material ett antal gånger för att säkerställa att transkriberingen genomfördes så noggrant och så korrekt som möjligt. Vi läste därefter igenom texten var och en för sig, för att sedan markera det mest relevanta utifrån våra frågeställningar och syfte. Vi bearbetade redan tidigt i studien våra texter så detaljerat och ordningsamt som möjligt för bästa resultat. Vi läste igenom samtliga intervjuer i syfte att finna likheter mellan alla intervjupersoners uttalanden och utifrån våra teman i intervjuguiden, samt markerade dessa i färger för att enkelt hitta tillbaka.

Därefter gjorde vi en kodning av vårt samlade material genom att dela upp det i olika teman och sortera bort det som inte är relevant för våra valda teman (Ahrne & Svensson 2015). Kodningen av våra teman utfördes genom att dela upp våra intervjupersoners svar i olika färger beroende på vilket tema som vi hade bestämt att materialet tillhörde. Anledningen är att vi ville få en tydligare bild och uppdelning av materialet som vi arbetar utifrån. Vi utgick från de två olika teoretiska begreppen

accounts samt handlingsutrymme när vi skulle intervjua våra intervjupersoner. Vi har valt begreppen för att våra frågeställningar grundar sig på hur socialarbetare resonerar kring olika frågor. Det har i sin tur lett till att vi anser att de är relevanta att använda eftersom socialarbetare förklarar sitt agerande på ett sätt som kan kopplas till teorin accounts samt handlingsutrymme utifrån beskrivningar av förutsättningarna till accounts.

Arbetet utgick utifrån en deduktiv ansats vilket innebär att vi hade valt en teoretisk utgångspunkt i förväg innan vi utförde intervjuerna som vi tänkte skulle passa in i studien (Bryman 2011). Det påverkade hur vi strukturerade upp vår intervjuguide och vilka frågor vi valde att ställa. Efter intervjuerna tyckte vi fortfarande att våra teoretiska begrepp som vi utgått från var relevanta till svaren som vi hade fått från intervjupersonerna vilket är anledningen till att vi behöll teorierna. Under analysen av vårt material, efter transkriberingen, delade vi även upp intervju svaren i teman, bland annat utifrån våra teoretiska begrepp handlingsutrymme samt accounts. Utöver våra teoretiska begrepp läste vi igenom transkriberingen mening för mening i syfte att finna stycken som hade ett mönster. Andra teman som vi tyckte var relevanta var delaktighet, barnets rätt att komma till tals, barnets rätt att få information. Syftet med våra valda teman var att skapa en struktur för resultatet så att vi hade en tydligare uppdelning av vårt material.

5.6 Förkunskap

Vi är två skribenter under studien. En av forskarna i denna studie har erfarenhet av myndighetsarbete på två olika socialtjänster inom sektion ekonomiskt bistånd och sektion boende med inriktning missbruk. Det innebär att vi i vår studie har med oss erfarenheter av det praktiska sociala arbetet inom socialtjänsten samt egna uppfattningar och förförståelser vad gäller socialarbetares handlingssätt. Vi har under undersökningsprocessen reflekterat över risken att vår förkunskap kan vinkla vårt synsätt. Under intervjuerna med socialarbetare som arbetar inom sektion ekonomiskt bistånd har den andra forskaren tagit över rollen vid diskussion och intervju eller vid fall där vi ställde följdfrågor. Detta gjordes i förebyggande syfte eftersom att forskaren som arbetat inom denna sektion inte ska leda frågorna.

5.7 Metodens tillförlitlighet

Extern och intern reliabilitet samt validitet är centrala definitioner när det gäller samhällsvetenskaplig forskning och att få en klar bild av kvaliteten i en studie (Bryman 2011). Bryman (2011) menar att reliabilitet och validitet är termer som bättre går att tillämpa på en kvantitativ studie och förklarar därmed följande fyra kriterier som tillämpas bättre i kvalitativa studier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera.

Trovärdighet innebär att forskaren eftersträvar att få sin beskrivning i studien att godtas hos läsarna samt att resultatet presenteras till intervjupersonerna i syfte att de ska bekräfta sina yttranden (Bryman 2011). Vi har i vår studie säkerställt att vi har utfört studien i enlighet med rådande regler och riktlinjer genom att presentera resultatet till samtliga socialarbetare för att garantera att vi inte har misstolkat något uttalande på fel sätt. I vår studie har vi medtagit citat från vår empiri, det vill säga våra intervjuer, som belägg på trovärdighet för våra socialarbetare. För att hålla oss trovärdiga har vi följt Lund Universitets råd och riktlinjer samt alla forskningsprinciper som Vetenskapsrådet (2002) har fastställt. Vi har ytterligare för att inte riskera feltolkning, ställt följdfrågor till våra intervjupersoner vid fall där vi inte har förstått deras yttranden. Alla intervjupersoner bekräftade och accepterade användandet av datainsamlingen i vår undersökning.

Med kriteriet överförbarhet menar Bryman (2011) om resultatet i vår studie kan jämföras med en annan grupp socialarbetare från en annan socialförvaltning och samtidigt uppnå samma resultat som i vår studie. Metoden som vi har använt oss utav omfattar en mindre grupp socialarbetare där vårt syfte och betoning ligger i våra intervjupersoners egna subjektiva åsikter och tankar kring vårt ämne och djupet kring det. Vid väljandet av citat från vår transkribering beslutade vi oss för att ta med de citat som vi ansåg var mest väsentliga, upprepade och som hade ett djup i sig som då kunde överföras till en annan socialtjänst. Forskare uppmanas enligt Bryman (2011) att producera texter med "fylliga eller täta beskrivningar" och med tanke på att vi har valt en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer blir all insamlad data subjektiv. Läsaren får chansen att själv uppskatta om vårt resultat i vår undersökning är överförbart eller inte till deras miljö och organisation.

Bryman (2011) nämner begreppet pålitlighet som säger att forskare ska angripa en kritisk och iakttagande inställning och menar att forskaren tillförsäkrar att forskningsprocessen har undergått korrekt redovisning. Bryman (2011) menar att man utifrån pålitlighet under hela

undersökningsprocessen ska redogöra för varje enskilt avsnitt med motivering för hur man har gått tillväga och hur man är pålitlig. Vi har granskat alla våra avsnitt och redogjort varje avsnitt för sig, vilket vi anser gör vår studie pålitlig. Bryman (2011) skriver vidare om att ett hjälpmedel kan vara en kollega som fungerar som "revisor" som granskar utkast från studien. En nackdel med denna metod är att det är tidskrävande för personen som ska läsa utkastet vilket dessutom har lett till att detta handlingsätt inte är vanligt idag. I vårt fall har tre närstående läst igenom och kritiserat våra avsnitt. Vi är dessutom två forskare som skriver denna uppsats vilket vi anser är till vår fördel eftersom att vi kompletterar varandra och kan bidra med fler perspektiv.

Slutligen diskuterar Bryman (2011) möjligheten att styrka och konfirmera vilket innebär att forskaren ständigt under studiens gång ska sträva efter att agera i "god tro". Forskaren ska inte medvetet låta sina förutfattade meningar, teorier och personliga värderingar ha en inverkan på utförandet av undersökningen. I och med att vi är medvetna om att vi säkerligen har omedvetna fördomar och förutfattade meningar om diverse ting, så valde vi att noggrant redogöra för varje tolkning och för varje slutsats som dragits för att undvika subjektiva inflikanden. Vi ser vidare att det är till vår fördel att vi bär med oss olika förkunskaper och erfarenheter eftersom att det enligt vår mening kan minimera risken att någon utav oss vinklar svaren.

5.8 Etiska överväganden

Etiska överväganden gäller frågor om anonymitet, integritet och frivillighet hos samtliga intervjupersoner. Forskaren har ständigt ett ansvar gentemot sina deltagare i intervjun och därför finns det ett skydd som omfattar olika riktlinjer för hur individer bör behandlas och bemötas under diverse forskningsprocesser. Författaren Bryman (2011) beskriver fyra olika etiska principer vilka är följande: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I avseende på etiska principer i bland annat svensk forskning är det ytterst viktigt att forskaren i undersökningen skyddar individerna som deltar i undersökningen (Bryman 2011). De allmänna principerna har som grundfunktion att ge riktlinjer och villkor åt relationen mellan forskare och respondent (Vetenskapsrådet 2002).

Informationskravet innebär att forskaren är skyldig att informera berörda intervjupersoner om studiens aktuella syfte samt att intervjun är alldeles frivillig. Informationskravet går även ut på att forskaren

redogör för momenten som ska ingå i studien. I vår studie har vi upprättat ett informationsbrev (se bilaga 1) till samtliga intervjupersoner där vi informerar om de etiska principerna och hur vi ska gå tillväga. Forskaren behöver informera om alla möjliga faktorer som eventuellt kan ha en inverkan på deltagarnas beslut om medverkan i undersökningen (Vetenskapsrådet 2002), vilket vi har varit väldigt tydliga med via vårt informationsblad. Vi har i vår undersökning även informerat samtliga deltagare om att deras medverkan kan avbrytas när som helst om så önskas, utan angiven förklaring. Vidare har vi i stora drag i förväg informerat om vad vår undersökning har för syfte samt hur vår undersökning kommer att genomföras. Vi har vidare under intervjuernas gång lämnat utrymme till intervjupersonerna att ställa frågor.

Konfidentialitetskravet innebär att man som forskare behöver ta hänsyn till samtliga intervjupersoners anonymitet och behandla deras uppgifter med så stor konfidentialitet och så oidentifierbart som möjligt (Vetenskapsrådet 2002). Vi meddelade våra intervjupersoner både i informationsbrevet (bilaga 1) men även digitalt innan intervjun påbörjades att samtalet kommer att spelas in i syfte att transkribera samtalet efter att det avslutats. Vi har i vår uppsats valt att inte nämna våra intervjupersoner vid namn med anledning av krav på anonymitet, utan våra intervjupersoner är i undersökningen benämnda som "intervjuperson A-G". Till vår fördel intervjuade vi socialarbetare från tre olika verksamheter vilket ökade konfidentialiteten i vår studie. Vi har dessutom genomfört intervjuer med socialarbetare som arbetar på en och samma Socialtjänst, vilket fick oss att vara särskilt noga med intervjupersonernas anonymitet. Vi har behandlat våra socialarbeters svar och yttranden konfidentiellt genom att inte möjliggöra att man kan utläsa vilken respondent som är vem. Trots att vi i informationsbrevet har förklarat nyttjandekravet frågade två intervjupersoner om deras namn kommer förbli anonymt. Vi har informerat om att vi i slutet av vår studie, när den är klar för publicering, kommer att ta bort all dokumentation och alla röstinspelningar.

Nyttjandekravet innebär att det empiriska materialet enbart får användas i undersökningen som var i avsikt (Bryman 2011). Med hänseende till detta krav använde vi oss enbart av vad som var relevant utifrån vårt syfte och våra frågeställningar och endast den slutgiltiga slutsatsen publicerades. Intervjupersonernas yttranden används enbart i forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002) vilket framgår tydligt i informationsbladet som tilldelades. För att förhålla oss till nyttjandekravet så kommer ingen annan än oss forskare att få ta del av materialet, varken transkriberingen eller ljudfilerna. Trots

att vi i informationsbladet har förklarat nyttjandekravet frågade två intervjupersoner om deras namn kommer förbli anonymt.

Samtyckeskravet innebär att intervjupersonerna behöver lämna samtycke till sitt deltagande i studien samt att de själva äger rätten till att besluta över sitt deltagande i studien (Vetenskapsrådet 2002). Vi har innan genomförandet av intervjuerna skickat en samtyckesblankett (bilaga 2) per mail som vi fick i retur med ett godkännande. För att vi skulle tillförsäkra att våra intervjupersoner hade läst igenom vårt informationsblad noggrant och begripit informationen som gavs väl så framförde vi även principerna muntligt. På grund av rådande pandemi kunde vi inte få samtyckesblanketten med signatur, utan per mail med godkännande. För att säkerställa att det är intervjupersonen som har svarat på vårt mail har vi under samtalet med respondenten frågat om samtyckesblanketten och mottagit en bekräftelse på att det är denne. Ytterligare frågade vi återigen om samtycke muntligt avseende röstinspelning för att förhålla oss till detta krav.

Vi gav tydlig information muntligt kring samtliga individskyddskrav innan vi startade våra intervjuer. Våra frågeställningar är etiskt försvarbara då vi är i behov av deltagarnas subjektiva svar i vår studie. Vi gav deltagarna tillfälle att ställa frågor som de kände att de ville ha svar på innan vi började intervjuerna. Vi ställde i slutet av alla intervjuer en fråga om intervjupersonerna har något att tillägga i syfte att ge utrymme för de att tydliggöra alternativt utveckla något utav det som tidigare sagts under intervjuens gång. Innan studien publicerades fick intervjupersonerna möjlighet att läsa igenom resultatet och godkänna sina uttalanden.

6 Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att introducera vårt resultat och analys från vår insamlade empiri, intervjuerna. Vi kommer att belysa och ta fram diverse citat som vi anser är lämpliga utifrån våra frågeställningar och vårt syfte för att därefter diskutera det utifrån vårt kunskapsläge och våra två teorier handlingsutrymme och accounts. Vår uppsats innefattar totalt sex socialarbetare från två Socialförvaltningar inom en och samma kommun och en socialarbetare från en mindre kommun. Samtliga kommer att benämnas som intervjuperson A till intervjuperson G. Nästintill alla har erfarenhet av andra sektioner och områden inom Socialtjänsten eller andra verksamheter som exempelvis HvB hem. Nedan följer en kort beskrivning av samtliga intervjupersoner som deltog i vår undersökning.

Intervjuperson A: En man i 30 årsåldern som har arbetat inom ekonomiskt bistånd i ca ett år.

Intervjuperson B: En kvinna i 50 årsåldern som har arbetat inom familjerätten i ca tio år.

Intervjuperson C: En kvinna i 40 årsåldern som har arbetat inom ekonomiskt bistånd i ca tio år.

Intervjuperson D: En kvinna i 30 årsåldern som har arbetat inom ekonomiskt bistånd i ca ett år.

Intervjuperson E: En kvinna i 30 årsåldern som har arbetat inom ekonomiskt bistånd i ca två år.

Intervjuperson F: En kvinna i 30 årsåldern som har arbetat inom familjehemsvården i ca ett år.

Intervjuperson G: En man i 40 årsåldern som har arbetat inom familjehemsvården i ca tre år.

6.1 Socialarbetarens handlingsutrymme

Handlingsutrymme i förhållande till praktiskt socialt arbete är ett väl omtalat och diskuterat ämne. När FN:s barnkonvention om barns rättigheter trädde i kraft i januari år 2020 innebar det en del förändringar för socialarbetare. Barnkonventionen belyser och förtydligar hur myndighetspersoner och beslutsfattare bör beakta barns rättigheter. Larsson och Hultman (2020) menar på att socialarbetare kan uppfatta artikel 12 om barnets delaktighet att få information och rätt att komma till tals svårtillämpad. Samtliga intervjupersoner delar uppfattningen om att de alla bär på ett stort handlingsutrymme och att alla intervjupersoner har utrymme att tolka barnkonventionen, trots lagar och riktlinjer inom verksamheten. Intervjuperson A säger:

Vi har alltid ett handlingsutrymme, jo men det är väldigt stort, vi utgår från lagar och riktlinjer som finns inom vår verksamhet. Vi utgår även från vår kunskap och beprövade

erfarenhet som är av stor vikt. Vill man så kan man argumentera för rätt mycket och därmed göra gynnande beslut, så jag antar att vi har ett stort handlingsutrymme. Lagen är flexibel på det sättet att allt handlar om individuella bedömningar som gör att man utifrån varje klients situation handlar på olika sätt. Jag kan i stort sett tolka barnkonventionen i mitt arbete hur jag vill och anpassa varje myndighetsbeslut till individens enskilda situation.

Intervjupersonens uttalande kan kopplas till Lipskys (1980) teori om handlingsutrymme där han menar på att socialarbetares handlande kan skapa både möjligheter och hinder för människor och deras liv. Vidare menar Lipsky (1980) att det är socialarbetaren som avgör typen av alla förmåner som kommer till verkställning. Intervjuperson G styrker detta och säger:

Så länge du kan motivera varför du tycker att beslutet du önskar ta är rätt, så finns det i princip ingenting som kan stoppa dig så länge du håller dig inom ramarna och utgår från lagen så att säga. Så man får göra egna bedömningar och undantag för att hjälpa klienterna på vägen så att de också ska känna sig på samma nivå som andra barn. Det är just det här med applicering och användandet av det hela som ger resultat. Hur stort belopp som vi kan bevilja eller vad för förmåner skiljer sig åt och där behöver vi förhålla oss till riktlinjer, men själva faktumet att vi kan bevilja eller ge avslag, där har vi utrymme.

Handlingsutrymmet begränsas enligt intervjupersonerna av riktlinjer och regler inom förvaltningen. Lipsky (1980) nämner att socialarbetare förhåller sig och arbetar utifrån de förutsättningar som finns samt regler som råder på arbetsplatsen. Svensson et.al (2008) skriver att den offentligt anställda kan med utrymmet som är över av riktlinjerna konkludera egna individuella slutsatser vilket syns i exemplet som intervjuperson C nämner nedan:

I vissa fall ber vi familjer att sänka sina hyreskostnader då vi inte anser att de har en skälig boendekostnad, alltså i princip att hyran är för dyr. Då behöver vi samtidigt beakta barnet och se om barnet blir tvunget att flytta och byta skola, miljö och så vidare. Allt detta tas i beaktande vid ärenden som på något sätt involverar barn. Riktlinjer säger mig att ge avslag på grund av för hög hyra med beslutsmotivering "ingår ej i skälig levnadsnivå" men mitt handlingsutrymme ger mig utrymme att tolka situationen annorlunda.

Gemensamt bland intervjupersonerna är tanken om “hur hade jag velat att det skulle ha sett ut för mig om jag vore i barnets sits”. Det förklaras i boken om handlingsutrymme att anställda ofta agerar utifrån sina personliga uppfattningar, värderingar och synsätt (Svensson et.al 2008). Samtliga intervjupersoner var av åsikten att man bör hitta en balans mellan vad som är rimligt och hur omständigheterna ser ut utifrån riktlinjerna som myndigheter bestämt. Intervjuperson D säger:

Om det är så att vi lutar åt ett avslag, så kan barnen spela en väldigt stor roll vilket gör att vi kan ändra beslutet till ett beviljande. Har familjen levt på väldigt mycket pengar innan de ansökte om ekonomiskt bistånd, och hamnar på ett överskott i förhållande till riksnormen, så kan vi även bortse från det överskottet om det är barn inblandade. Det är dock en individuell bedömning, man kan inte generalisera och säga att det alltid är så vi gör. Sen kan vi inte heller tänka när vi får in en ansökan att ja men jag fick samma förra månaden, utan nej varje klient har sina egna omständigheter och varje fall behöver utredas för sig själv.

Intervjuperson C beskriver sitt handlingsutrymme genom att dra ett case som intervjupersonen har diskuterat på sitt arbete gällande en ensamstående kvinna med en 9 årig pojke som ansöker om cykel. Intervjuperson C beskriver sin motivering av beslutet på följande sätt:

Då har vi här använt artikel 3 enligt barnkonventionen. I detta fall hade jag beviljat pojken cykeln, för alla barn i skolan har skrattat åt honom och jag tyckte att han var i behov av en cykel. Men det var ett väldigt individuellt fall och det var på grund av att mamman var ensamstående och de var aktuella här sedan pojken föddes. I mina ögon, så fanns det ingen annan kompensatorisk åtgärd som jag kunde göra för den här familjen, utan det blev bara så. Sen kan man inte göra så hela tiden, utan det är undantag. För att kunna få ihopa pusslet behöver man handla individuellt. Ibland, när man missar en liten liten bit, då kollapsar det hela. Så jag tycker att man ibland ska hjälpa lite för att dem ska kunna göra dem här små framstegen i livet. Du vet barn i den åldern behöver hävda sig och det var väldigt viktigt för hans psykiska mående tyckte jag.

Flera intervjupersoner uttryckte att handlingsutrymme handlar om delegation. Har en socialarbetare full delegation resulterar det i att handlingsutrymmet ökar och socialarbetaren kan fatta fler beslut. Dessutom finner intervjupersonerna det enbart enklare att besluta i ärenden

genom att hänvisa till barnkonventionen. Ytterligare berättar bland annat intervjuperson B och C att barnkonventionens införlivande har bidragit med bättre insyn och en helhetsbild med betydligt fler detaljer än tidigare. Tydlighet i riktlinjer är enligt intervjupersonerna avgörande för hur mycket handlingsutrymme de har. Majoriteten av intervjupersonerna uppger att deras handlingsutrymme har ökat i samband med införlivandet av konventionen eftersom att chefen inte kan gå emot beslutet i lika stor grad längre. Intervjuperson D säger:

Så länge du har grund nog att kunna ta ett beslut så är du i princip fri om du kan motivera varför du har gjort bedömningen som du har gjort så kan i princip ingen ifrågasätta det, varken din chef eller din förste socialsekreterare osv så länge du har en bra motivering som beslutsunderlag som då styrker ditt beslut.

6.2 Accounts kopplat till praktisk tillämpning av barnkonventionen

Accounts handlar om att titta på metoder och strategier en person använder när de ska motivera och förklara ett beteende eller en handling som kan ifrågasättas (Scott & Lyman 1968). Antaki (1994) menar dock att accounts inte är generaliserbar för alla personer men att det är ett verktyg för att analysera hur personer försvarar och förklarar sina handlingar. Intervjupersonerna förklarar sina handlingar och beslut på olika sätt. Alla intervjupersoner nämnde på olika sätt att det fanns olika anledningar till varför de har valt att ta vissa beslut. Flera intervjupersoner uttryckte att de under några ärenden hade önskat att de kunde ha agerat annorlunda men på grund av restriktioner ekonomiskt eller restriktioner från sin chef, upplever att deras handlingsutrymme inte var tillräckligt stort för att ta ett beslut eller erbjuda en insats som de hade velat erbjuda till sin klient. Exempelvis nämner intervjuperson F:

Det finns en sak som kan påverka mina beslut och det är den ekonomiska aspekten i arbetet ibland när man tänker att man behöver vissa insatser som är ganska dyra där behöver en chef göra en prioritering hela tiden. Där kanske jag kan tycka en sak men min chef kan tycka en annan utifrån ekonomi och då blir det kanske inte det jag hade tänkt. Jag kanske hade önskat att göra mer för ett visst barn att finnas till mer, det begränsar handlingsutrymmet. Och att allt kanske inte godkänns ekonomiskt då blir det en tolkningsfråga hela tiden och ibland kan min bedömning gå emot min chefs bedömning.

Intervjupersonernas sätt att förklara sina handlingar går att koppla till Scott och Lyman (1968) som pratar om olika typer av rättfärdiganden. Genom att intervjupersonerna hänvisar till att det exempelvis är chefen som gör att en insats inte kan beviljas gör att det sker en förskjutning av ansvaret för beslutet från socialarbetarens till chefen och på så sätt rättfärdigar socialarbetaren handlingen. Scott och Lyman (1968) menar på att det kan benämnas som “vädjan till lojalitet” att personen i fråga hänvisar till att det fanns andra intressen för en annan person som den personen är skyldig att visa tillgivenhet. I ovanstående fall blir det chefen som har ekonomiska intressen som socialarbetaren måste lyssna på och ta beslut utefter och blir ett sätt för socialarbetaren att rättfärdiga att denne inte erbjöd klienten en viss insats. Intervjuperson E nämner vid frågan om det kan hända att barnets bästa inte tillgodoses:

Men det kan jag nog känna lite alltid. För att jag tycker inte att riksnormen är, jag tycker riksnormen är jättelåg utifrån barnperspektivet.

Där överförs ansvaret från socialarbetaren till en politisk nivå där politiker ansvarar för att riksnormen är låg vilket påverkar socialarbetarnas handlingsutrymme. Och blir ett sätt att förklara sina handlingar enligt strategin “scapegoating”, enligt Scott och Lyman (1968), till varför ett visst beslut har tagits. “Scapegoating” handlar om att flytta ett ansvar för en viss handling till någon annan och benämna andra personer som att de har det huvudsakliga ansvaret för handlingen eller beslutet. Det kan kopplas till det som intervjuperson E syftar på vad gäller riksnormens påverkan i beslutstaganden, att det ekonomiska intresset från politiker påverkar den enskilde socialarbetarens handlingsutrymme och agerande. Det finns andra typer av strategier för att förklara sitt handlingsätt som intervjupersonerna använt. Exempelvis nämner intervjuperson G:

Vi försöker ta med artiklar ur barnkonventionen i arbetet men vi har inte kommit dit riktigt än men det är någonting som vi ska ha med i våra överväganden det har vi pratat om. Men verksamheten har inte kommit ut med information om hur vi ska tillämpa det konkret riktigt än men det som är tanken är att vi ska ändra det vid årsskiftet.

B. Scott och M. Lyman (1968) nämner “hänvisning till genomförbarhet” som ett sätt att ursäkta sitt beteende. Vilket innebär att personen i fråga förklarar sitt beteende genom att uttrycka att

denne inte har haft tillräckligt med information eller vägledning. Det går att koppla till uttalandet från intervjupersonen ovan där personen menar på att anledningen till att artiklar i barnkonventionen inte används konkret i arbetet är för att det finns brist på information om barnkonventionen och dess praktiska tillämpning samt brist på vägledning från verksamheten. Och att om intervjupersonen hade haft mer information så hade denne agerat annorlunda, vilket gör att det sker en förskjutning av ansvaret för den intervjupersonen.

6.3 Barnets rätt att få information

Enligt artikel 12 i barnkonventionen har barn rätt till delaktighet i alla ärenden som rör barnet själv (Unicef 2018). Delaktigheten innefattar både barnets rätt att få information samt barnets rätt att komma till tals. För att barnet ska uttrycka sin ståndpunkt förutsätter det att barnet har fått information om sitt ärende (Larsson & Hultman 2020). Intervjuperson F uttrycker att:

Man har den kontakten med barnet hela tiden om det kommer något nytt beslut eller om vi till exempel får en rapport från polisen då ringer jag ju till barnet och berättar den informationen om barnet är tillräckligt gammalt. Och ibland är det svårt att avgöra man får ju anpassa informationen. Man kan alltid berätta för ett barn vad som händer alltså till exempel om föräldrarna inte kan ha umgänge eller om de har visat positivt på ett drogtest så kan man berätta det men man får ju anpassa informationen hela tiden.

Andra intervjupersoner menar att det skulle kunna vara till barnets fördel under olika ärenden att inte informera barnet då informationen kunde innebära att det tyngde barnet och att det därför inte var till barnets bästa att informera barnet vad gäller exempelvis ekonomiska frågor inom ekonomiskt bistånd. Det går att koppla till det Scott och Lyman (1968) säger om rättfärdiganden enligt accounts och "vädjan till lojalitet" där handlingen att inte informera barnet förklaras som tillåten eftersom att det tjänade barnets intressen att agera på sättet som socialarbetaren gjorde. Och att socialarbetarens skyldighet att ta hänsyn till barnets bästa tillgodoses. Exempelvis menar intervjuperson A på att:

Under vissa ärenden, speciellt vad gäller när föräldrarna har språksvårigheter, kan det hända att barn som är under 18 år tar på sig ett ansvar och vill vara delaktig under alla möten och gärna vill ta del av informationen som finns. Å ena sidan kan jag tycka att de borde få vara

med och ta del av informationen om de vill det men å andra sidan så kan det också bli för mycket för det barnet att bära och jag kan tycka att det barnet inte ska behöva oroa sig o ta ansvar för ekonomin det är föräldrarnas roll.

Majoriteten av intervjupersonerna var överens om att det kunde skilja sig åt, hur information gavs ut, beroende på vilken sektion och enhet som personen arbetar inom på socialtjänsten. Enligt Larsson och Hultman (2020) ska informationen till barn anpassas utifrån det som socialarbetaren anser är lämpligt för barnets ålder och mognad. Att ge ut information till barn uttrycker intervjupersoner som arbetar nära barn sker på ett naturligt sätt eftersom socialarbetaren redan har etablerat en kontakt och relation med barnet och därför kan avgöra mognaden på ett annat sätt. Intervjuperson B nämner:

Men i våra utredningar vårdnadsutredningar och boende och umgängesutredningar.... står det i uppdraget från domstolen att man särskilt ska inhämta barns inställning.

Medans för intervjupersonerna som arbetar inom ekonomiskt bistånd och har främst föräldrarna som klienter, uppfattar att det är svårare att ge information till barnet. Eftersom att kontakten med barn i allmänhet är genom föräldrarna och vårdnadshavarna till barnen. Intervjupersonerna berättar att barnets ansökningar till olika bidrag passerar genom föräldrarna, som gör ansökan åt barnet och även får ta del av beslutsbeskedet åt barnet. Föräldrarna ansvarar även för att informera barnet om beslutsbeskedet. Vissa intervjupersoner menar att anledningen till att socialarbetaren inte ger ut information till barnet är för att undvika att ge barnet mer ansvar. Vilket kan kopplas till "vädjan till lojalitet" (Scott och Lyman 1968) enligt accounts där barnets rätt att få information inte tillgodoses för att socialarbetaren menar att det är för barnets bästa och intresse att inte få information, barnets bästa som socialarbetaren är skyldig att ansvara för och ta hänsyn till. Vissa intervjupersoner gör ett medvetet val att inte inkludera barn under möten för att barnet själv bett om det eller för att de anser att det inte är lämpligt för barnet att vara med. Exempelvis nämner intervjuperson G:

Ibland är det att man ska få vara med och vara delaktig och ibland är det att man ska slippa om man inte är så sugen på det. Vissa barn vill inte vara med på möten för att de är så trötta på myndighetskontakter och de vill bara att någon annan ska ta besluten åt dem, de kanske

inte vill ta besluten själva och då får man lyssna till det. Men man ska hela tiden höra med dem. Och desto äldre barnet är desto större del i vad som ska hända i ens liv har barnet ju och rätt att säga till om. Man får egentligen inte fatta något beslut utan att ha hört vad barnet själv vill och tänker.

6.4 Barnets rätt att komma till tals

Med stöd av barnkonventionens 12:e artikel ska barn alltid få uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör det enskilda barnet (Unicef 2018). Intervjupersonerna som vi har intervjuat i vår undersökning resonerar olika beroende på vilken sektion de arbetar inom, trots att samtliga socialarbetare utgår från samma lagar i barnkonventionen. Samtliga intervjupersoner från sektion ekonomiskt bistånd beskrev under intervjuerna att det fanns en komplexitet vad gäller det enskilda barnets rätt att komma till tals och höras i ärenden. Det kan kopplas till McCafferty (2017) som skriver i sin artikel att socialarbetare finner svårigheter att tolka och implementera artikel 12 i sitt arbete när det kommer till barnets bästa och mognad. Alla intervjupersoner från ekonomienheten ansåg att de främst ska ta kontakt med vårdnadshavarna eftersom att de inte anser att barn ska behöva vara delaktiga i föräldrarnas ekonomi. Det kan kopplas till "förnekande av skada" (Scott och Lyman 1968) enligt accounts där socialarbetare anser att barn ska vara delaktiga i alla ärenden som rör barnet själv, men samtidigt anser att barnet inte behöver vara delaktig i deras föräldrars ekonomi. Vilket enligt socialarbetare inte utgör en skada för barnet, att inte vara delaktig, och därför utifrån socialarbetarens perspektiv gör handlingen tillåten. Intervjupersonerna ansåg vidare att man vid fall där barnet eventuellt skulle få höras, bör beakta barnets ålder och mognad samt barnets kunskap och förståelse för systemet. Intervjuperson D säger:

[...] och jag känner att jag blir berörd på ett annat sätt, speciellt för att barnen, alltså många tar liksom föräldrarnas ansvar i att sköta den här kontakten men alltså också motiveringen till besluten och orsakerna och förklara sin situation. Jag tycker att det är ett svårt dilemma, men främst skulle jag nog säga att om barnen är yngre så är jag nog av åsikten att inte blanda in barn just på grund av att jag inte tycker att de ska behöva ta det ansvaret. [...]

Flera intervjupersoner påpekade ett antal gånger under samtal att barnets mognad spelade en stor roll när det kom till deras möjlighet att delta. McCafferty (2017) skriver i sin artikel att varje

enskilt barn bär på rättigheten att komma till tals oavsett ålder och mognad. Rejmer och Bergman (2020) redogör i sin artikel att barn inte har en självständande rättighet att själva få uttala sig i ärenden vid myndighetsutövningar samt beslut. Det styrker flera av intervjupersonerna som uttrycker att minderåriga barn, det vill säga barn under 18 år, inte bör ta den rollen eller medverka i samtal som rör föräldrarnas ekonomi. Samtidigt uppger alla intervjupersonerna att de inte kan hindra barn från att kontakta handläggaren eller följa med sina föräldrar på möten. Intervjuperson E säger:

I familjer där barnen kom först till Sverige och har lärt sig mer om det svenska systemet än vad föräldrarna gjort var det intressant med barns delaktighet. För att samtidigt som barnet är 16 år och är ett barn, så har barnet som kom till Sverige först, den naturliga rollen i att ta kontakt med myndigheter för att den kan det på ett annat sätt. Och det jag har försökt att tänka på, det är att hitta en balans mellan att inte ge mer ansvaret till barnet men att ändå låta barnet vara med i det som den har tid med och vill vara delaktig i. Så att till exempel i möten om både barnet och föräldrarna är med, att tänka att ett barn som är 16 år kanske ska vara i skolan och att vara tydlig med att du får vara med och du får lyssna men du behöver inte och du måste inte. För att vi ska ju främst prata med föräldrarna.

En intervjuperson nämner exempelvis att denne tycker att det finns en skillnad mellan ett 12-årigt barn och ett 16-årigt barn vad gäller deras förmåga att kunna uttala sig och vara delaktiga under möten. Ett flertal intervjupersoner nämner att det finns olika sätt att ta reda på vad barn tycker om en viss fråga. Exempelvis nämner intervjuperson B att man bör:

Framför allt lyssna på barnen om de som inte kan prata med ord där får man iaktta jag tänker vi pratar med barn från och med att de är 5 år ungefär kan man säga i våra utredningar om vi inte kan prata med barn och inhämta deras inställning för det är det som det handlar om, då iakttar vi i observationer. Om barnet inte är talfört under 5 år då är vi med på längre observationer för ett kroppsspråk kan tala lika mycket som ord. Och ibland handlar det också om vad barn inte säger att de faktiskt pratar genom att inte prata eller vad de inte säger eller vad som inte framkommer. Men att inhämta barns inställning det är ju A och O tänker jag. Och det är ju någonting som barnkonventionen säger.

Stater som har införlivat barnkonventionen i nationell lagstiftning bär ansvaret att barns tyckanden och tänkanden beaktas (McCafferty 2017). Alla intervjupersonerna är eniga om att målet är att barn ska få vara delaktiga och ha ett inflytande över sitt liv oavsett vilken enhet barnet är aktuellt på. Intervjupersoner anser att barnets rätt att komma till tals sker i olika utsträckningar beroende på socialarbetare och sektion. Intervjuperson A säger följande:

Det ser olika ut vad gäller barnet och hur mycket plats de får i ett ärende. Inom familjerätten får socialsekreterare i uppgift att hämta ett barns inställning inför utredningar vilket är annorlunda från exempelvis hur vi jobbar där vår uppgift är att ha kontakt med föräldrar och sköta den ekonomiska biten. Vi måste fortfarande fatta ett beslut utifrån vad som är bäst för barnet men det sker inte på samma sätt som i andra sektioner då vi har andra arbetsuppgifter.

6.5 Barnets bästa

Enligt artikel 3 i barnkonventionen om barnets bästa ska alla beslut som rör barn utgå från barnets bästa (McCafferty 2017). Gemensamt bland intervjupersonerna är att de ansåg att barnets bästa kan vara olika beroende på vilka omständigheter, faktorer samt handlingsutrymme som finns som socialarbetaren måste ta hänsyn till. Intervjupersonerna är överens om att barnets bästa inte nödvändigtvis behöver betyda att det är i enlighet med det som barnet eller vårdnadshavaren vill. Det handlar enligt intervjupersonerna om att besluta efter det som tillgodoser barnets behov. Det kan kopplas till "vädjan till lojalitet" enligt accounts (Scott och Lyman 1968) att socialarbetaren inte agerar i enlighet med exempelvis vårdnadshavarens vilja för att socialarbetaren är skyldig att ta hänsyn och visa lojalitet till barnet, barnets behov och bästa utifrån uppdrag från chefen och verksamheten. Exempelvis nämner intervjuperson B:

Vi hade en pojke som var familjehemsplacerad där mamma ville vara delaktig i vårnaden och fick med pappa på tåget som var vårdnadshavare och vi visste att om mamma får vårnaden så kommer hon begära hem pojken och vi visste också att det är inte det bästa för barnet och där vägrade vi.

Rejmer och Bergman (2020) menar på att det är upp till socialarbetaren att göra en tolkning kring vad som är barnets bästa. Socialarbetaren ska agera utifrån ett barnperspektiv, deras erfarenheter som yrkesprofessionell samt vetenskapliga kunskap. Flera intervjupersoner nämnde

att det kunde vara svårt att avgöra vad barnets bästa är då det kunde skilja sig beroende på barn och situation. Intervjupersonerna nämnde att det som kunde vara bäst för ett barn inte nödvändigtvis behövde vara det bästa för ett annat barn. Olika socialarbetare hade olika strategier för att undvika lika bedömning för alla och istället bedöma utifrån behov och situation. Intervjuperson E uttrycker exempelvis:

Vi försöker undvika mallar för att mallar gör att man lätt skriver samma sak utan att faktiskt utreda situationen. Men det finns stödmaterial till hur vi kan skriva eller hur vi kan tänka.

Intervjupersonerna menar att inkorporeringen av FN:s barnkonvention som svensk lag har resulterat i att det är lättare att hänvisa till exempelvis barnets bästa som grund för att ge bifall av bidrag eller andra insatser som tidigare kunde nekas. Leviner (2011) anser att barnkonventionen som lag stärker barnets position och gör att kraven att tillgodose barnets behov och barnets bästa stärks inom socialtjänsten. Alla intervjupersoner var eniga om att barnkonventionen som lag medförde ett ökat barnperspektiv och en intensifiering av barnets position i det sociala arbetet. Intervjuperson F nämner det som att:

Det är ingen chef som kommer säga emot barnkonventionen så jag tror snarare att man kan trycka på det för att få igenom vissa insatser eller beslut att man kan använda det lite som bränsle när man tycker något att man säger att det här är barnkonventionen och barnets bästa.

7. Avslutande diskussion

Vi har intervjuat socialarbetare från olika sektioner inom socialtjänsten i syfte att ta reda på deras tankar kring barnkonventionen i relation till hur de resonerar kring sitt praktiska handlingsutrymme. Deras resonemang har bidragit med ett perspektiv kring hur socialarbetare kan tänka och resonera kring barnkonvention som ny svensk lag och hur det förhåller sig till deras handlingsutrymme samt deras praktiska tillämpning av konventionen. Resultaten har visat att socialarbetare är positivt inställda till barnkonventionen som ny svensk lag därför att de anser att det mestadels har ökat deras handlingsutrymme när de ska ta beslut i olika ärenden. Eftersom att barnkonventionen gör att socialarbetare kan bevilja fler insatser utifrån barnkonventionens artiklar. Genom att undersöka våra frågeställningar utifrån socialarbetares perspektiv, kan vi undersöka frågorna utifrån personer som påverkas direkt av den nya lagen och som praktiskt ska tillämpa barnkonventionen. Det har gett oss möjlighet att få en djupare analys av ämnet genom verklighetstroga exempel från yrkesprofessionella.

Vi utförde våra intervjuer med socialarbetare som dels arbetar nära barn inom familjerätten och familjehemsvården samt med socialarbetare som arbetar på ekonomiskt bistånd och ansvarar för olika ekonomiska frågor och bidrag. Vi upptäckte att socialarbetarnas sätt att uttrycka sig, vad gäller barns rättigheter och hur det tillgodoses praktiskt, såg olika ut beroende på vilken sektion som socialarbetaren arbetar inom. Vi uppmärksammade att verksamheternas fokus och deras arbetsuppgifter påverkade hur socialarbetare resonerade kring dels deras handlingsutrymme samt vilka möjligheter de ansåg att de hade att tillgodose barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Exempelvis ansåg socialarbetare som arbetar nära barn, att det skedde naturligt att uppfylla barnets rättigheter vad gäller deras rätt att få information och rätt att komma till tals. Eftersom att det ingick i socialarbetarens arbetsuppgift att exempelvis ta reda på ett barns inställning gentemot en viss situation eller en utredning. Till skillnad från socialarbetare som arbetar inom ekonomiskt bistånd och har som arbetsuppgift att exempelvis ta reda på klientens ekonomiska situation och om denne är berättigad bidrag. Eftersom att socialarbetare på ekonomienheten främst har kontakt med vuxna personer och det är deras huvudsakliga klient resulterat det i att socialarbetaren inte har lika mycket kontakt med barn. Vilket leder till att barnet inte kommer till tals eller får information från socialarbetaren på samma sätt som barnet gör inom familjerätten

samt familjehemsvården. Barnets delaktighet uppträder på andra sätt inom ekonomiskt bistånd vad gäller specifikt överförande av information där det finns ett större föräldraansvar.

I resultatet uppmärksammade vi att en del socialarbetare som inte hade lika nära kontakt med det enskilda barnet ofta utgick från ett barnperspektiv, och reflekterade kring vad barnets bästa var, istället som på andra sektioner där det var mer vanligt förekommande att barnet tillfrågades och svarade på vad de ansåg om en viss situation. Socialarbetare utgick ytterligare utifrån dess erfarenhet och kunskap kring olika frågor som rör barn. Vi uppmärksammade dessutom att det fanns en märkbar tankegång hos intervjupersonerna vad gäller deras syn på barnets delaktighet utifrån barnets ålder och mognad. Socialarbetare uttryckte att det var problematiskt att förhålla sig till barnets ålder och mognad eftersom att det saknades tydliga riktlinjer kring i vilken utsträckning barn ska få vara delaktiga. Intervjupersonernas upplevda svårighet kan vi koppla till McCaffertys (2017) artikel där han skriver att socialarbetare bör beakta barnets ålder och mognad, men att det inte ges någon vägledning kring det.

Socialarbetarnas resonemang kopplade till begreppet accounts samt handlingsutrymme fungerande som "glasögon" för att analysera vårt intervjumaterial. Eftersom att vi utgick utifrån våra teorier kunde vi tydligare se mönster som vi kanske inte hade sett om vi hade haft en annan teoretisk utgångspunkt. Eftersom att barnkonventionen lämnar utrymme för landet och personerna, som ska praktiskt tillämpa lagen, att tolka på vilket sätt det ska utföras anser vi att teorin om handlingsutrymmet (Lipsky 1980) var relevant att använda som verktyg för att analysera vår text. All information som intervjupersonerna berättade grundade sig i deras handlingsutrymme och hur de valde att använda den. Vi upplever att handlingsutrymmet även var kopplat till socialarbetarens egna syn på hur ett arbete skulle utföras. Även fast att flera socialarbetare på samma arbetsplats i princip hade samma handlingsutrymme så agerade de på olika sätt. Det kan bero på att socialarbetarens inställning även har en påverkan på hur de uppfattar deras egna handlingsutrymme och hur de väljer att utföra det i sitt praktiska sociala arbete. Vad gäller accounts (Scott & Lyman 1968) upplever vi att mönster kring bortförklaringar och ansvars förskjutande tydliggjordes i arbetet vilket vi inte tror att det hade gjorts om vi inte hade utgått från accounts. Den problematisering som utfördes utifrån accounts utmanade socialarbetarens arbetssätt och ifrågasatte socialarbetarens handlingar. Handlingar som annars

kan ses som självklara utifrån omständigheterna som socialarbetare nämner men som genom teorin skapade en bild av att alla handlingar kan utföras på olika sätt och att det handlar om hur socialarbetaren utnyttjar och tolkar sitt handlingsutrymme.

Avslutningsvis anser vi att det inte går att, utifrån våra intervjuer och vårt resultat, att hävda att alla socialsekreterare handlar på samma sätt. Eftersom att alla socialarbetare har olika erfarenheter, olika arbetssätt samt olika åsikter kring hur barns rättigheter ska tillgodoses. Det gör att resultatet i denna studie inte kan generaliseras till alla socialarbetare. Resultatet har dock bidragit med en djupare inblick kring hur socialarbetare resonerar och tänker kring barnkonventionen rent praktiskt. Vidare har resultatet givit en inblick i vilka förbättringsmöjligheter som finns inom olika myndigheter som arbetar med barn. Studien har skapat andra frågor kring socialarbetares resonemang om barnkonventionen i relation till dess praktiska handlingsutrymme. Som exempelvis varför det skiljer sig sektioner emellan hur socialarbetare arbetar med barnkonventionen. Vilket hade varit intressant att forska vidare om i en annan studie med ett fokus på en jämförelse mellan sektioner eller kommuner.

Referenslista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. Uppl. Stockholm: Liber.

Antaki, C. (1994), *Explaining and Arguing. The Social Organization of Accounts*, London, Thousand Oaks & New Delhi: SAGE Publications

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. (rev) uppl. Malmö: Liber

Larsson, Monica & Hultman, Elin (2020) *Barns rätt till delaktighet vid beslutsprocesser inom den sociala barnvården. Vad betyder barnkonventionen och den rättsliga utformningen för tillämpningen i praktiken?* Barn nr. 3-4 2019: 85-101 ISSN 2535-5449

Leviner, Pernilla (2018) Barnkonventionen som svensk lag - en diskussion om utmaningar och möjligheter för att förverkliga barns rättigheter. *Förvaltningsrättslig tidskrift 2018*. 288-311 <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1189448/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2020-12-28)

Leviner, Pernilla (2011) Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete. *Juridiska fakulteten, Juridiska institutionen, Stockholms barnrättscentrum*. Stockholms universitet <https://www.avhandlingar.se/avhandling/bd118862e9/>

Lipsky, M. (1980) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel sage foundation.

Lundy, L., Kilkelly, U., & Byrne, B. (2013). Incorporation of the United Nations Convention on the Rights of the Child in Law: A Comparative Review. *International Journal of Children's Rights*, 21(3),

Löfberg, Klara (2017) *Bör barnkonventionen bli svensk lag - En jämförelse av barns rättigheter enligt barnkonventionen i Sverige och Norge*. D-uppsats. Karlstad business school.

McCafferty, Paul (2017) Implementing Article 12 of the United Nations Convention on The Right of the Child in Child protection Decision-Making. Critical Analysis of the Challenge and opportunities for Social Work. *Child care in practise*, vol. 23, no. 4, s. 327-341

Marvin B. Scott & Stanford M. Lyman (1968) *Accounts*. American Sociological Review: Vol. 33, No. 1. pp. 46-62.

Ponnert, Lina & Sonander, Anna (2019) *Perspektiv på barnkonventionen*. Studentlitteratur AB: Lund, s.490

Regeringskansliet (2020). *Barnkonventionen som svensk lag*. Hämtad 27 Oktober från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag>

Rejmer, Annika & Bergman, Ann-Sofie (2020) *Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning och praktik – barns bästa och barns rätt att uttrycka sina åsikter vid vårdnadstvister*. Barn nr. 3-4 2019: 69-83 ISSN 2535-5449

Schuster Richards, Katie & Pritzker Suzanne (2015) *Strengthening youth participation in civic engagement: Applying the Convention on the Rights of the Child to social work practice*

Socialstyrelsen (2020) *Kunskapslyft för barnets rättigheter - redovisning av socialstyrelsens utvecklingsarbete*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Svensson, K, Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur.

Thelander, J. (2006). *Mutor i det godas tjänst? Biståndsarbetare i samtal om vardaglig korruption*. Lund: Sociologiska institutionen. Lunds universitet.

Teir, Lina (2016) *Socialarbetarnas handlingsutrymme vid vuxensocialarbetet med betoning på utkomststödet*. Pro gradu. Helsingfors universitet.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/163843/Teir_Socialarbete.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Unicef (2018) *Vad betyder det att barnkonventionen blir svensk lag?* Hämtad 14 November från <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/vad-betyder-det-att-barnkonventionen-blir-svensk-lag>

Unicef (2020) *Barnkonventionen*. Hämtad 12 december från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilaga 1

LUNDS
UNIVERSITET

Informationsblad kring vår kandidatuppsats

Hej!

Du är bjuden att delta i vår studie som går ut på att förstå hur socialarbetare inom Socialförvaltningen resonerar kring barnkonventionen i relation till praktiskt socialt arbete. Syftet med vår studie är att ta reda på hur socialarbetare inom familjerätten, familjehemsvården och ekonomienheten resonerar kring barns rättigheter. För att vår studie ska bli möjlig att realisera behöver vi genomföra intervjuer med socialarbetare som uppskattas ta ca 60 minuter per intervju. Det är viktigt för vår kandidatuppsats att du vill dela med dig av dina erfarenheter och tankar till oss då det är ditt uttalande som socialarbetare som vi kommer att utgå från i vår studie.

För att det ska bli möjligt att utföra dessa intervjuer behöver etiska riktlinjer som är formade av Vetenskapsrådet att följas som är till för att skydda intervjupersonerna som deltar i vår forskning. Du som medverkar ska känna till vad syftet med studien är samt du ska informeras om att deltagande i studien är helt frivilligt. Inga uppgifter om dig eller din arbetsplats som på något vis kan leda till avslöjande av din identitet kommer att tas med. Ditt deltagande sker på dina villkor och du kan när som helst under studiens gång dra tillbaka ditt samtycke utan några som helst påföljder.

All information som har samlats under undersökningen får enbart användas i forskningsändamål. Det vill säga att all information som vi med ditt medgivande får in av dig kommer enbart att hanteras av oss och i forskningssyfte samt ingen annan och du kommer vara 100% anonym. Uppgifter om enskilda personer får inte användas eller utlånas för exempelvis kommersiellt eller andra icke-vetenskapliga syften. Studien kommer att publiceras på Lund University Publications Student Papers (LUP), en institutionell databas som innehåller samtliga uppsatser från Lunds Universitet. Du har rätt att läsa det färdigskrivna arbetet innan det skickas in, uppskattningsvis kommer uppsatsen att examineras i månadsskiftet januari/februari.

Utifrån rådande restriktioner kring Covid-19 viruset kommer vi att förhålla oss till riktlinjerna som finns. Intervjuerna kommer därmed att hållas digitalt eller via telefon. Intervjuerna planeras spelas in för att sedan transkriberas, och all data kommer att raderas efter att c-uppsatsen har examinerats och är godkänd för att skydda tillgången till dokumenten för obehöriga.

Vid frågor eller funderingar vänligen hör av dig.

Med vänliga hälsningar,

Hanan Hassan & Nor Söderberg

Bilaga 2

LUNDS
UNIVERSITET

Samtyckesblankett

Information om individskyddskrav och samtycke till deltagande i forskningsstudien

Nedan lämnar du samtycke till att delta i vår studie där vi undersöker hur socialarbetare inom Socialtjänsten resonerar kring FNs barnkonvention i relation till praktiskt socialt arbete. Studien går även ut på att undersöka hur du som socialarbetare resonerar kring att använda barnkonventionen i praktiken.

Läs igenom samtyckesblanketten noggrant och lämna ditt medgivande genom att maila tillbaka att du bekräftar deltagandet i studien.

Jag har fått tydlig information om studiens syfte samt hur undersökningen planeras att genomföras.

Jag har fått tydlig information om att mitt deltagande i denna forskningsstudie är helt frivillig.

Jag har fått tydlig information om samtliga individskyddskrav vilka är följande; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet.

Jag har fått tydlig information om att jag när som helst under undersökningsperioden kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange anledning.

I enlighet med rekommendationer för Covid-19 kommer deltagandet ske digitalt eller via telefon.

Härmed lämnar jag medgivande till att delta i studien om hur socialarbetare inom Socialförvaltningen resonerar kring barnkonventionen i relation till praktisk tillämpning i det sociala arbetet.

Tack!

Bilaga 3

Intervjuformulär

Bakgrund

- Vad är din yrkestitel?
- Inom vilket område inom socialtjänsten arbetar du?
- Hur länge har du arbetat där?
- Har du erfarenhet av andra områden inom socialtjänsten?
- På vilket sätt kommer du i kontakt med barn i ditt arbete?

Organisatoriska förutsättningar

- Hur har din arbetsplats arbetat för att du ska ha tillräcklig kunskap om barnkonventionen? (Utbildningar osv?)
- Hur har din arbetsplats jobbat när det kommer till praktisk tillämpning av barnkonventionen?
- Vad tycker du om de verktyg som har erbjudits personalen? Är det tillräckligt eller behövs det mer? Varför?

Barnets rättigheter

- Vad innebär barns rättigheter för dig?
- Hur anser du att du som socialarbetare kan tillgodose barnets rättigheter?
- Hur resonerar du kring barnets rätt till delaktighet i beslutsprocesser?
- Hur applicerar du detta i det praktiska arbetet?
- Hur resonerar du om barns rättigheter när det gäller handläggning av vårdnadstvister/försörjningsstöd/ärenden? (beroende på vilket enhet som intervjuas)
- Hur resonerar socialarbetare om barns rättigheter i ärenden med barnfamiljer?

Det praktiska genomförandet

- Vilka artiklar i barnkonventionen använder du i ditt arbete? och på vilka sätt används artiklarna?
- Hur uppfattar du att inkorporeringen av barnkonventionen i svensk lag har påverkat ditt arbete med barn?

- Kan du ange exempel på när du använde barnkonventionen i ditt arbete?
- Vilka hinder samt möjligheter upplever du med det praktiska utförandet av barnkonventionen?

Handlingsutrymme

- Vilket utrymme finns för dig att kunna tolka barnkonventionen i ditt arbete?
- Hur ser ditt handlingsutrymme i allmänhet ut?
- Kan du beskriva hur ditt arbete ser ut när det kommer till riktlinjer inom verksamheten som leder till att ditt handlingsutrymme begränsas?
- Har barnkonventionen som ny lag påverkat ditt handlingsutrymme på något sätt?

Ideologisk ståndpunkt

- Har du själv eller någon annan du känner till, någon gång i ärenden som berör barn, tagit beslut som du inte anser är i enlighet med bestämmelsen om barns rättigheter?
- Om du fick bestämma, hade barnkonventionen blivit svensk lag? Varför eller varför inte?

Övrigt

- Finns det något du vill tillägga?